

CLUJ NAPOCA

2025

ȘCOALA DOCTORALĂ PSIHLOGIE COGNITIVĂ APLICATĂ

Rezumatul TEZEI DE DOCTORAT

**ECOURI ÎN MINTE: ROLUL IMAGERIEI
SONORE ÎN EMOȚIILE INDUSE DE POEZIE**

DOCTORAND: SIMINA PIȚUR

COORDONATOR ȘTIINȚIFIC: Prof. Univ. Dr. ANDREI C. MIU

CUPRINS

1. INTRODUCERE.....	3
1.1. Cum Apar Emoțiile?.....	3
1.2. Cum Induce Limbajul Emoții?.....	4
1.3. Cum Induce Poezia Emoții?.....	5
1.4. Un Model Integrativ.....	5
1.5. Imagerie Sonoră în Timpul Cititului.....	6
1.6. Studii Empirice.....	8
2. OBIECTIVE.....	9
3. CONTRIBUȚII ORIGINALE.....	12
3.1. STUDIUL 1. Imageria Mentală în Emoțiile Induse de Poezie: Diferențe Interindividuale și Mecanisme Psihologice.....	12
3.2. STUDIUL 2. Efectele Rimei Asupra Memoriei: Contribuții ale Emoțiilor și Imaginerii Sonore.....	22
3.3. STUDIUL 3. O Explorare Vers-cu-Vers a Emoțiilor Induse de Poezie.....	31
3.4. STUDIUL 4. Emoții Induse de Poezie: Contribuții ale Imaginerii Sonore la Persoane Hipoacuzice.....	43
4. DISCUȚII GENERALE.....	51
4.1. Mecanisme și Diferențe Interindividuale.....	51
4.2. Diversitatea Emoțiilor Induse de Poezie.....	52
4.3. Direcții viitoare.....	52
4.4. Concluzii.....	53

1. INTRODUCERE

Deși poezia a fost recitată și ascultată pentru cea mai mare parte a istoriei sale, astăzi întâlnirile noastre cu ea sunt tăcute. Fără a sugera că sensul nu este important, prezenta teză se concentrează pe sunetele poeziei, cum le accesăm când citim în minte (sub forma imageriei sonore) și consecințele lor emoționale.

1.1. Cum Apar Emoțiile?

Anumite teorii cognitive ale emoțiilor susțin că sunt consecințele evaluării situațiilor pe mai multe dimensiuni (de exemplu, relevanță, congruență, efort, etc.) și în relație cu obiectivele curente (pentru o prezentare generală, vezi Moors et al., 2013). Aceste teorii oferă o explicație elegantă pentru modul în care apar majoritatea emoțiilor noastre de zi cu zi, sugerând și o funcție posibilă a emoțiilor: când se întâmplă ceva care ne împiedică sau ne ajută să ne atingem obiectivele, schimbările fiziologice, cognitive și comportamentale, parte a răspunsului emoțional, ne pregătesc să luăm acțiunile necesare. Dacă presupunem că situațiile imaginate sunt evaluate în mod similar (Gross, 2014), explică și de ce simțim emoții gândindu-ne la un eveniment fictiv sau din trecutul nostru. Aceste modele sunt, însă, mai puțin utile în explicarea altor cazuri. Empatia începe și se termină cu o emoție: empatizăm cu ceilalți atunci când recunoaștem ceea ce simt și, în consecință, avem o emoție similară cu a lor (cea mai conservatoare definiție a empatiei, conform Cuff et al., 2016). Putem vorbi despre mecanisme similare doar dacă extindem ceea ce înseamnă „relevant” sau „obiectiv curent”. Deoarece empatia este deseori descrisă ca „punerea în locul altcuiva”, aceasta poate apărea pentru că împrumutăm temporar obiectivele și asumptiile lor pentru a evalua situația în care se află. Dar ce se întâmplă în cazurile în care nu există o situație clară de evaluat? Sunt, de pildă, dovezile empirice ample că muzica instrumentală induce emoții în ascultători (pentru o revizuire, vezi Eerola & Vuoskoski, 2013). Putem

explica doar parțial aceste emoții din perspectiva empatiei față de interpret sau compozitor (de exemplu, Miu & Balteș, 2012). Modelele emoțiilor induse de muzică trebuie să facă apel și la alte mecanisme pentru a interpreta aceste rezultate (de exemplu, cadrul BRECVEMA; Juslin, 2013). Unii cercetători aderă la opinia lui Zajonc că stimularea senzorială poate fi suficientă pentru a declanșa un răspuns emoțional (Zajonc, 1984). Un exemplu este contagiunea emoțională: involuntar, „ne molipsește” starea afectivă a altcuiva, probabil prin copierea reprezentărilor senzorio-motorii de la baza prozodiei verbale imitată de instrumente muzicale (Juslin, 2013).

1.2. Cum Induce Limbajul Emoții?

Nici psiholingvistica, nici științele afective, nu au manifestat, în mod tradițional, un interes deosebit în studierea modului în care limbajul induce emoții. Studiile sunt puține și, în mare parte, folosesc stimuli dintr-un singur cuvânt, cum ar fi cuvinte tabu sau de admonestare (de exemplu, Harris et al., 2003), sau propoziții scurte și izolate (de exemplu, Bayer et al., 2010). Domeniul tânăr al neurolingvisticii afective a produs rezultate mixte până acum, ceea ce este parțial simptomatic unei nevoi urgente de modele teoretice unificatoare care să ghideze cercetarea. „The Affective Language Comprehensive Model” (ALC) este singurul model cuprinzător care încearcă să explice cum limbajul evocă emoții în viața de zi cu zi (Van Berkum, 2018, 2020). Acesta sugerează că un enunț poate genera răspunsuri emoționale pe multiple niveluri aflate în interacțiune: (1) când recunoaștem și analizăm unitățile lexicale (de exemplu, când recunoaștem cuvinte, expresii, indicii prozodice, când accesăm înțelesul acestora), (2) când interpretăm intenția referențială a vorbitorului (de exemplu, care este situația la care se referă vorbitorul?), atitudinile lui (de exemplu, ce crede și simte vorbitorul?) și intențiile lui sociale (de exemplu, ce vrea vorbitorul să știu sau să simt eu?), și, în final, (3) când deducem „sensul suplimentar” din enunț (sensuri pe care vorbitorul nu l-a transmis explicit). Într-un text, informațiile prozodice sunt absente, la fel ca multe alte indicii

non-verbale care nu au fost menționate anterior (de exemplu, expresii faciale, atingeri). La prima vedere, acest lucru ar putea face mai dificilă atribuirea atitudinilor și intențiilor celui care transmite mesajul, diminuând impactul emoțional al textului. Dar asta doar dacă cititorii nu umplu aceste goluri ei înșiși: așa cum vom prezenta în continuare, indivizii sunt capabili să creeze imagini sonore și vizuale în absența stimulării externe. Mai multe teorii susțin importanța simulărilor mentale în timpul lecturii.

1.3. Cum Induce Poezia Emoții?

Unele modele ale emoțiilor induse de literatură (Mar et al., 2011; Oatley, 2002) susțin că acestea sunt declanșate de simularea mentală a evenimentelor descrise, empatie (de exemplu, emoții congruente cu cele ale personajelor) sau simpatie (de exemplu, alte emoții legate de personaje), memorie autobiografică pentru evenimente similare și evaluări estetice ale textului literar. Poezia nu face excepție, deoarece prezintă, de asemenea, evenimente și personaje, poate declanșa amintiri autobiografice și este supusă evaluărilor estetice. Cu toate acestea, Johnson-Laird și Oatley (2022) subliniază că poezia poate induce emoții și prin alte mecanisme, asemănătoare muzicii, prin intermediul indiciilor prozodice (de exemplu, metru, ritm și rimă) care imită expresia vocală a emoțiilor.

1.4. Un Model Integrativ

Atât modelul ALC, cât și modelele lui Marr, Oatley și Johnson-Laird atrag atenția asupra importanței simulării mentale, identificând în fond două surse puternice ale emoțiilor: ceea ce se spune și modul în care se spune. Prima ar implica o simulare multimodală a conținutului textului. Aici, evaluarea cognitivă a evenimentelor imaginate și empatia, simpatia sau antipatia față de personaje pot induce un răspuns emoțional. Dacă conținutul declanșează simulări multimodale ale amintirilor autobiografice, acestea ar fi, de asemenea, subiectul unor evaluări cognitive. A doua este simularea sonoră a textului scris, unde prosodia induce emoții

prin mecanisme similare muzicii, cum ar fi contagiunea emoțională, dar și prin empatie, simpatie sau antipatie pentru vocea autorului, deoarece aceasta sunt integrate reprezentărilor multimodale ale autorului sau ale personajelor care „vorbesc” în text.

Acest model nu este o rețetă pentru ceea ce ar trebui să fie o poezie; unele ar putea prezenta doar vocea autorului și niciun alt personaj vorbitor, altele s-ar putea concentra pe descrierea unor serii complexe de evenimente etc. De asemenea, nu descrie ceea ce se întâmplă neapărat în mintea fiecărui cititor; indivizii variază în abilitatea lor de a crea simulări mentale, ceea ce poate interfera cu mecanismele de elicitare. În schimb, oferă un cadru simplu pentru studierea surselor de variație ale emoțiilor induse de poezie, în special în ceea ce privește diferențele individuale.

1.5. Imagerie Sonoră în Timpul Cititului

Date comportamentale, neuroimagistice și electrofiziologice, precum și studii de leziune și stimulare magnetică transcraniană (McNorgan, 2012; Pearson & Kosslyn, 2015; Proverbio et al., 2023) susțin puternic existența imageriei mentale. Suprapunerea parțială a circuitelor nervoase implicate în imagerie și percepție dă credibilitate raportărilor subiective despre „a vedea cu ochiul minții” sau „a auzi cu urechea minții”. În ce măsură imageria, la fel ca percepția, este o experiență multimodală (Nanay, 2018), este încă un subiect de dezbatere, deoarece majoritatea studiilor experimentale au cerut participanților să genereze imagini unimodale. Este cert, însă, este că diferite tipuri de imagini mentale (de exemplu, vizuale, auditive, motorii etc.) pot fi măsurate și investigate independent. Oamenii raportează niveluri variate și relativ stabile de abilitate de a genera imagini mentale, variind de la o lipsă totală (de exemplu, afantazie; Monzel et al., 2022) la asemănări excepționale cu percepția (de exemplu, hiperfantazie; Monzel et al., 2022).

Dacă ficțiunea necesită o „simulare mentală a experienței” (Mar & Oatley, 2008), atunci imagini în orice modalitate ar putea apărea în timpul lecturii (Starr, 2023). Foarte puține studii au investigat direct această ipoteză (pentru o sinteză, vezi Mak & Willems, 2021), dar există câteva dovezi empirice că cititorii pot „vedea” obiectele, oamenii și locurile despre care citesc, „simți” ca și cum ar naviga efectiv prin aceste locuri (Magyari et al., 2020; Mak & Willems, 2019) și „aud” voci ale personajelor (Alderson-Day et al., 2017; Alexander & Nygaard, 2008). Ceea ce distinge, probabil, imageria sonoră de alte tipuri de imagini mentale în timpul lecturii, este că aceasta ar putea fi generată cel mai consecvent în timpul lecturii. Cititul poate induce imagini vizuale, dar cât de des se întâmplă acest lucru pare să depindă de alegerile autorului (de exemplu, detaliile cu care descrie felul în care arată obiecte sau scene; Magyari et al., 2020). Cititorul ar putea, în schimb, „auzi” în mod continuu cuvintele pe care le citește.

Imaginile sonore sunt sunete pe care le auzi în absența oricărui stimul acustic extern și sunt uneori descrise ca experiențe „asemănătoare percepției” (Hubbard, 2010). Indivizii variază foarte mult în abilitatea generală de a-și imagina sunete (de exemplu, imaginea sonoră trăsătură), unii raportând chiar că nu au această abilitate deloc (de exemplu, anauralia, Hinwar & Lambert, 2021). Deși aproape orice obiect capabil să producă un sunet poate sta la baza unei imagini sonore (pentru o sinteză, vezi Hubbard, 2010), unul dintre cele mai bine documentate aspecte ale acestui fenomen este cel al „vocii interioare”. Aceasta prezintă multe asemănări cu vorbirea: vocile pe care oamenii le aud în mintea lor pot lua diverse identități și pot exprima o gamă largă de emoții (Hurlburt et al., 2013), deși există unele dovezi că vorbirea interioară poate fi uneori condensată și incompletă (de exemplu, Korba, 1990). Atunci când citim în minte, semnele sunt traduse în imagini sonore (Leinenger, 2014), dând naștere unei experiențe subiective de a „auzi” cuvintele pe care le citești (Vilhauer, 2016). Dovezi puternice pentru acest fenomen provin din studii comportamentale. De exemplu,

lectura este perturbată atunci când cuvintele dintr-un limerick nu rimează cu accentul regional al participantului (Filik & Barber, 2011). Atunci când sunt prezentate cuvinte de lungime ortografică egală, cititorii au nevoie de mai mult timp pentru a lua decizii cu privire la cele care ar dura mai mult să fie pronunțate (Abramson & Goldinger, 1997). Îmbunătățirea indiciilor prozodice prin manipularea majusculilor îmbunătățește înțelegerea textului de către participanți (Gross et al., 2014). Mai mult, există dovezi ample că vocea interioară în timpul lecturii ia diverse caracteristici, asemănătoare vorbirii reale. Oamenii își ajustează ritmul lecturii la personaje, analizând textul mai lent dacă cred că personajul este un „vorbitor lent” (Gunraj & Klin, 2012; Kurby et al., 2009). Autorilor și personajelor le sunt adesea atribuite voci distinctive și uneori emoționale (Alderson-Day et al., 2017; Alexander & Nygaard, 2008; Gunraj & Klin, 2012; Vilhauer, 2017). În concluzie, există dovezi convergente că apar imagini verbale complexe în timpul lecturii.

1.6. Studii Empirice

Științele estetice empirice au fost, în mod tradițional, mai interesate de ceea ce cred indivizii despre poezie decât de modul în care îi face să se simtă. Multe studii se concentrează pe evaluări estetice (de exemplu, Kraxenberger & Menninghaus, 2017; Obermeier et al., 2016) sau pe emoțiile percepute mai degrabă decât pe cele simțite (de exemplu, Auracher et al., 2010; Gafni & Tsur, 2021). Există, însă, câteva studii recente care oferă dovezi că emoțiile nu sunt doar exprimate de poezie, ci sunt și simțite de cititori.

Obermeier et. al (2013) au manipulat rima, metrul și înțelesul pentru a observa efectele lor asupra intensității și valenței emoțiilor. Emoțiile au fost mai puțin intense atunci când stimulii nu aveau rimă, metru sau sens și mai negative atunci când le lipseau rima sau sensul. În plus, impactul rimei asupra intensității și valenței a fost mai puternic pentru strofele cu pseudocuvinte decât pentru cele cu cuvinte reale, sugerând că sensul ar putea interfera cu

efectele acesteia. O manipulare similară a metrului și rimei a fost aplicată într-un studiu ulterior (Menninghaus et al., 2017) pentru a explora impactul lor asupra intensității și valenței, precum și asupra câtorva emoții discrete: „a fi mișcat”, bucurie și tristețe. Controlând pentru vârstă, sex, personalitate, preferința pentru și familiaritatea cu proza și poezia, constatările lui Obermeier et al. (2013) au fost replicate: versiunile nealterate au indus, în general, emoții mai intense și mai pozitive. În plus, acestea au indus emoții mai puternice de „a fi mișcat”, tristețe (în cazul poeziilor triste) și bucurie (în cazul poeziilor vesele). Este demn de remarcat faptul că au fost găsite asocieri pozitive între extraversiune și intensitatea generală a emoțiilor, „a fi mișcat” și tristețe: o dovadă că trăsăturile dispoziționale pot afecta emoțiile induse de poezie. Wassiliwizky et al. (2017) au investigat „vârfurile” emoționale (de exemplu, fiorii) în timpul ascultării poeziei. În medie, fiorii autoraportați au apărut aproximativ o dată pe minut, iar 40% dintre participanți au arătat, de asemenea, semne de piloerecție pe filmările video în mod consecvent. Analize suplimentare ale textului au arătat că fiorii au tins să se grupeze spre sfârșitul versurilor, strofelor și poeziilor, și la întâlnirea adresărilor către alte persoane sau entități personificate. Fiorii induși de poezie au recrutat zona posterioară a cingulatului, insula și nucleul caudat, în timp ce fiorii induși de muzică au recrutat zonele mediale ale acelorăși structuri. De asemenea, au recrutat precuneusul și girusul medial superior, sugerând apariția imaginilor vizuale și procese socio-afective în timpul experiențelor emoționale intense.

2. OBIECTIVE

Scopul principal al acestei teze este de a explora (1) mecanismele care stau la baza emoțiilor induse de poezie și (2) rolul diferențelor individuale în emoțiile induse de poezie. Niciunul dintre aceste subiecte nu a fost investigat sistematic în studii anterioare și, deși modelele teoretice insistă asupra importanței simulării mentale pentru emoțiile induse de

poezie, contribuția imageriei nu a fost niciodată testată empiric. Deși imaginile mentale pot apărea în multe modalități în timpul lecturii, ele sunt probabil generate cel mai consecvent în modalitatea sonoră ca o 'voce interioară'. Din acest motiv, accentul cade pe rolul imageriei sonore atât ca proces (imagini auditive ale cuvintelor evocate în timpul lecturii), cât și ca trăsătură individuală (o abilitate generală de a-și imagina sunete). Imaginile sonore ale cuvintelor joacă probabil un rol important sub două aspecte. În primul rând, dacă limbajul cu o structură repetitivă se traduce în imagini sonore repetitive, poezia ar putea implica mecanisme analoge muzicii pentru a induce emoții (Johnson-Laird & Oatley, 2022). În al doilea rând, dacă vocea interioară păstrează caracteristicile vorbirii, cum ar fi prozodia afectivă, aceasta ar putea sugera cititorului stările interioare ale autorului (de exemplu, atitudini; Van Berkum, 2020) și ar putea declanșa empatie, simpatie, compasiune sau chiar antipatie. În fond, vorbirea și muzica împărtășesc multe caracteristici psihoacustice esențiale pentru exprimarea emoțiilor (de exemplu, intensitatea, ritmul/ritmul vorbirii, melodia/prozodia și anumite caracteristici timbrale; Coutinho & Dikken, 2013). Indiciile prozodice par a fi la fel de utile ca cele semantice pentru identificarea emoțiilor (Pell et al., 2011) și manipularea lor afectează răspunsul emoțional al participanților (Petrone et al., 2016). În plus, anumite teorii consideră că individul participă activ în procesul de lectură, sugerând că răspunsurile lui (de exemplu, emoțiile) sunt influențate nu numai de experiențele anterioare cu literatură, ci și de trăsăturile lui (Hanauer, 2001). Având în vedere că imaginile sonore ale cuvintelor care apar în timpul lecturii depind de abilitatea generală a cititorului de a-și imagina sunete, este probabil ca diferențele individuale în imaginea sonoră ca trăsătură să afecteze emoțiile induse de poezie.

Un scop secundar este de a investiga diversitatea emoțiilor induse de poezie. Pentru a surprinde și descrie o gamă mai largă de experiențe emoționale, sunt necesare seturi de stimuli mai mari și mai eterogene. Adesea, stimulii utilizați în cercetările anterioare au avut o

valoare ecologică scăzută (când se foloseau strofe, nu poezii complete; Obermeier et al., 2013) sau erau restricționați la câteva poezii (Wagner et al., 2021; Wassiliwizky et al., 2017) acoperind în principal operele poeților germani din secolele 18, 19 și începutul secolului 20 (Menninghaus et al., 2017; Obermeier et al., 2013; Wassiliwizky et al., 2017).

Studiul 1 examinează contribuția mai multor procese psihologice (empatia față de autor și personaje, imagini vizuale, de mișcare și sonore evocate în timpul lecturii) și diferențelor individuale (experiența de lectură, empatia ca trăsătură, imageria vizuală ca trăsătură, imageria de mișcare ca trăsătură, imageria sonoră ca trăsătură, predispoziția pentru fantazare) la emoțiile induse de poezie. În plus, explorează impactul dispoziției și al reglării emoționale.

Studiul 2 investighează dacă efectele mnemonice bine cunoscute ale rimei pot fi explicate parțial prin emoție și dacă imageria sonoră ca trăsătură potențează acest efect. **Studiul 3** examinează variabilitatea intensității și valenței emoțiilor pe parcursul poeziilor, și contribuția caracteristicilor textului (de exemplu, rima) și a caracteristicilor cititorilor (de exemplu, experiența de lectură, imaginea sonoră ca trăsătură, personalitatea) la această variabilitate. De asemenea, explorează legăturile între măsurători granulare (de exemplu, la nivel de vers) ale emoțiilor și măsurători globale (de exemplu, la nivel de poezie) ale preferinței estetice.

Studiul 4 introduce o abordare nouă pentru studierea relevanței imageriei sonore pentru emoțiile induse de poezie, investigându-le la persoane hipoacuzice.

3. CONTRIBUȚII ORIGINALE

3.1. STUDIUL 1. Imageria Mentală în Emoțiile Induse de Poezie: Diferențe Interindividuale și Mecanisme Psihologice

3.1.1. Introducere

Științele estetice empirice nu au devenit interesate de emoțiile induse de poezie decât foarte recent. Studiile au găsit că emoțiile induse de strofe izolate (Obermeier et al., 2013) și poezii (Menninghaus et al., 2017) sunt mai puțin intense dacă trăsăturile formale, cum ar fi metrul și rima, sunt modificate, și că poezia poate induce fiori estetici (Wassiliwizky et al., 2017). Aceste rezultate reprezintă un pas important în justificarea unui nou domeniu de studiu, însă lasă multe întrebări fără răspuns. Ce fel de emoții generează poezia? Care sunt mecanismele de la bază lor? Și cum diferă aceste emoții între indivizi?

Scopul acestui studiu a fost să investigheze efectele experienței anterioare cu literatura asupra emoțiilor generate de poezie și rolul empatiei, imageriei și predispoziției pentru fantazare în relația dintre cele două. Prima întrebare de cercetare a fost dacă experiența anterioară cu texte literare crește intensitatea emoțiilor generate de poezie. În conformitate cu Modelul Integrativ, a doua întrebare de cercetare a fost dacă empatia ca trăsătură, imageria (vizuală, motorie, sonoră) și predispoziția pentru fantazare influențează emoțiile induse de poezie. Ne-am așteptat, de asemenea, ca empatia, imageria și predispoziția pentru fantazare să modereze relația dintre experiența de cititor și intensitatea emoțiilor (un efect mai puternic al experienței cu literatura asupra emoțiilor la indivizii cu niveluri mai ridicate ale fiecărei trăsături). A treia întrebare de cercetare a fost dacă empatia și imageria se califică drept mecanisme de la baza emoțiilor induse de poezie. Am presupus că empatia pentru autor și personaje și imageria evocată de poezie (vizuală, de mișcare, sonoră) ar juca un rol de mediator în relația dintre experiența de citire și intensitatea emoțiilor, experiența de cititor

contribuind la intensitatea emoțiilor prin empatie mai mare pentru autori și personaje, dar și prin imagini mentale mai vii. De asemenea, am vizat să descriem motivele pentru care indivizii aleg să citească poeziei și să vedem dacă își reglează emoțiilor în timpul cititului. În final, am explorat diversitatea emoțiilor generate de poezie.

3.1.2. Metode

3.1.2.1. Participanți

Un total de 437 de participanți (88.6% femei), cu vârste cuprinse între 12 și 83 de ani ($M = 33.89$; $SD = 12.28$), au completat studiul online.

3.1.2.2. Procedură

Pentru a reduce oboseala participanților, studiul a fost împărțit în două sesiuni de durată egală. Prima sesiune s-a concentrat asupra experienței cu literatura și a trăsăturilor dispoziționale, în timp ce a doua s-a concentrat pe măsurarea răspunsurilor emoționale imediat după citirea poeziilor. În timpul celei din urmă, participanților li s-a cerut să citească timp de treizeci de minute. Au fost liberi să aleagă ce poezii doreau să citească, punându-li-se la dispoziție și o colecție din care puteau selecta. Toate poeziile din această colecție au fost în limba română, folosindu-se traduceri publicate în cazul autorilor străini. La sfârșitul sesiunii de lectură, participanții au raportat ce poezii au citit.

3.1.2.3. Măsurători

experiența de cititor. Am măsurat experiența de cititor luând în considerare trei caracteristici. În primul rând, le-am cerut participanților să-și amintească cea mai lungă perioadă de timp în care au citit poezie din propria inițiativă și nu din obligație. În al doilea

rând, participanții au specificat vârsta la care a început loc această perioadă. În al treilea rând, au indicat cât de des au citit poezie în ultimele șase luni, alegând între „niciodată / aproape niciodată”, „o dată la câteva luni”, „în fiecare lună” și „în fiecare săptămână”.

Trăsături dispoziționale. Empatia ca trăsătură a fost măsurată folosind „The Toronto Empathy Questionnaire” (TEQ; Spreng, McKinnon, Mar, & Levine, 2009). Itemii TEQ acoperă contagiunea emoțională, înțelegerea emoțiilor, activarea simpatice și altruismul conspecific. Imaginarea vizuală ca trăsătură a fost măsurată prin „Vividness of Visual Imagery Questionnaire” (VVIQ; Marks, 1973). Itemii VVIQ utilizează scurte viniete ce descriu scene vizuale (de exemplu, un răsărit). Participanții raportează cât de vii își imaginează aceste viniete, pe măsură ce noi elemente sunt adăugate. Imaginarea de mișcare ca trăsătură a fost măsurată cu ajutorul „Vividness of Movement Imagery Questionnaire Revised” (VMIQ-2; Roberts, Callow, Hardy, Markland, & Bringer, 2008), care solicită respondenților să se gândească la realizarea unui set de mișcări (de exemplu, aruncarea unei pietre) dintr-o perspectivă internă (ca și cum ar privi prin proprii lor ochi), dintr-o perspectivă externă (ca și cum s-ar privi pe sine din afară) și să își imagineze senzația de a face mișcarea. Două caracteristici ale imaginării sonore ca trăsătură, intensitatea (engl, vividness) și controlabilitatea, au fost evaluate prin „Bucknell Auditory Imagery Scale” (BAIS; Halpern, 2015). Itemii BAIS solicită respondenților să își imagineze anumite sunete (de exemplu, sunetul unei ploi ușoare) și să evalueze cât de vii sunt aceste imagini auditive evocate în mintea lor și cât de ușor le pot schimba (de exemplu, ploaia se transformă într-o furtună violentă). Predispoziția pentru fantazare a fost evaluată cu subscala „Imaginative Fantasy” a chestionarului „Fantasy Questionnaire” (FQ-IF; Weibel, Martarelli, Häberli, & Mast, 2018), care solicită respondenților să descrie cât de absorbiți sunt de fantezii, cât de des visează cu ochii deschiși și își lasă mintea să rătăcească, în general.

Sesiunea de lectură. Participanții au raportat ce poezii au citit, familiaritatea lor cu acestea (dacă toate erau familiare, doar unele erau familiare sau niciuna nu era familiară), numărul total de minute petrecute în sesiunea de citire și dacă au fost întrerupți sau nu.

Mecanisme. Pe baza măsurătorilor dispoziționale, am derivat un set de întrebări pentru a evalua empatia, imageria vizuală, de mișcare și sonoră legate de poezie. Itemii pentru empatia legată de poezie au acoperit două fațete ale acestui construct așa cum este definit de de Vignemont și Singer (2006), de asemenea prezente în TEQ. Participanții au evaluat cât de mult au încercat să adopte perspectivele autorului sau ale personajelor sau „să se pună în locul lor”, au simțit ei înșiși emoțiile exprimate de autori sau de personajele din poezii, au considerat aceste emoții similare cu cele exprimate de autor sau personaje și au fost conștienți, în timpul lecturii, că emoțiile lor erau legate de cele ale autorilor sau personajelor. Un scor total, reflectând empatia legată de poezie, a fost calculat ca sumă a acestor răspunsuri. Itemii pentru imagerie au fost creați prin adaptarea instrucțiunilor și scalelor prezentate în chestionarele dispoziționale corespunzătoare (VVIQ, VMIQ, BAIS). Participanții au evaluat intensitatea imaginilor mentale care au apărut în timpul lecturii: vizuale, de mișcare, și sonore. De menționat că am ales să măsurăm imageria sonoră legată de poezie separat pentru cuvinte și alte sunete, întrebând participanții cât de clar au auzit cuvintele pe care le citeau în minte și cât de clar au auzit alte sunete sugerate de poezii.

Afect. Am măsurat răspunsurile emoționale ale participanților la poezii folosind „the Aesthetic Emotions Scale” (AESTHEMOS; Schindler et al., 2017). Instrumentul constă în declarații referitoare la 21 de emoții distincte, acoperind patru categorii mari: emoții estetice (de exemplu, a „fi mișcat”), emoții plăcute (de exemplu, bucurie), emoții epistemice (de exemplu, interes) și emoții negative (de exemplu, tristețe). Participanții au evaluat măsura în care au simțit fiecare emoție descrisă în declarații în timpul lecturii. Dispoziția a fost evaluată înainte de a citi poeziile, prin „Positive and Negative Affect Schedule Scales” (PANAS;

Watson, Clark, & Tellegen, 1988). Pentru a evalua dacă participanții și-au reglat emoțiile în timpul lecturii, le-am cerut să raporteze cât de des au încercat să crească sau să reducă emoțiile generate de poezie.

3.1.2.4. Analize

Corelații Spearman au fost calculate pentru a explora asocieri între experiența de cititor, măsurătorile dispoziționale și emoțiile induse de poezie. A fost realizată o regresie multiplă ierarhică în șase pași pentru a investiga dacă experiența de cititor și măsurătorile dispoziționale au prezis emoțiile generate de poezie. Pentru a controla efectele ale variabilelor confundate, vârsta, sexul, educația și ocupația au fost incluse în primul pas al regresiei. Variabilele care măsoară experiența de citire (cea mai lungă perioadă de timp în care au citit de plăcere, vârsta la care a început, obiceiuri curente) au fost adăugate în al doilea pas. Empatia TEQ, imageria vizuală VVIQ, imageria de mișcare VMIQ, intensitatea imageriei sonore BAIS-V, controlul imageriei sonore BAIS-C și predispoziția pentru fantazare FQ-IF au fost adăugate în al treilea. Dispoziția pozitivă și negativă PANAS, măsurate înainte de lectură, au fost adăugate în al patrulea. Categoriile de poezii (selectate de participant, din colecția noastră, ambele), familiaritatea participanților cu poeziile, timpul total petrecut citind și întreruperile au fost adăugate în al cincilea. Interacțiunile între predictorii au fost adăugate în al șaselea.

Empatia TEQ, imageria vizuală VVIQ, imageria de mișcare VMIQ, intensitatea imageriei sonore BAIS-V, controlul imageriei sonore BAIS-C și predispoziția pentru fantazare FQ-IF au fost testate separat ca moderatorii în relație dintre experiența de citire și intensitatea emoțiilor. Fiecare alt predictor inclus în analiza de regresie multiplă a fost adăugat drept covariată în analiza de moderare.

Empatia legată de poezie, imageria vizuală, imageria de mișcare, imageria sonoră pentru cuvinte și imageria sonoră pentru alte sunete au fost testate simultan ca mediatori în relația dintre experiența de cititor și intensitatea emoțiilor. Am testat acești mediatori simultan deoarece au fost măsurați în raport cu același eveniment (sesiunea de lectură) și am fost interesați să aflăm dacă fiecare efect este independent de efectele celorlalți mediatori. Pentru fiecare dintre aceste variabile, am folosit analize de mediere moderată pentru a investiga dacă trăsătura omoloagă (de exemplu, empatia TEQ) a moderat relația dintre experiența de cititor și mediator, respectiv între mediator și intensitatea emoțiilor.

3.1.3. Rezultate

3.1.3.1. Prezic caracteristicile cititorilor emoțiile induse de poezie?

Am investigat dacă experiența de cititor și măsurătorile dispoziționale au prezis intensitatea emoțiilor folosind o regresie multiplă ierarhică. Modelul a explicat, în total, 39% din variația intensității emoțiilor. În primul pas, vârsta și educația au contribuit semnificativ la model, $F(4,418) = 4.452, p = .002$, explicând 4.1% din varianță. În al doilea pas, doar una dintre cele trei variabile care măsoară experiența de cititor, cea mai lungă perioadă de timp în care au citit poezie, a contribuit semnificativ la model, $F(3,415) = 6.590, p < .001$, explicând 4.4% varianța suplimentară în intensitatea emoțiilor. În pasul 3, controlul imageriei sonore BAIS-C și predispoziția pentru fantazare FQ-IF (dar nu empatia TEQ, imageria vizuală VVIQ, imageria de mișcare VMIQ și intensitatea imageriei sonore BAIS-V) au fost predictorii semnificativi, $F(6,409) = 16.726, p < .001$, explicând o varianță suplimentară de 18% în intensitatea emoțiilor. În pasul patru, includerea dispoziției pozitive și negative PANAS, măsurate înainte de sesiunea de lectură, a explicat suplimentar 8.7% din varianța în intensitatea emoțiilor, contribuind semnificativ la model, $F(2,407) = 27.228, p < .001$. În pasul cinci, familiaritatea cu poeziile și creșterea emoțiilor prin reglare emoțională au fost

predictori semnificativi (nu și tipul de poezii, timpul total de citire, întreruperile și scăderea emoțiilor prin reglare emoțională), $F(6,401) = 4.444$, $p < .001$, explicând suplimentar 4% din varianță. În modelul final, educația, ocupația, controlul imageriei sonore BAIS-C, predispoziția pentru fantazare FQ-IF, starea de spirit pozitivă PANAS înainte de citire, reglarea emoțiilor în sus în timpul citirii și familiaritatea cu poeziile au fost predictori semnificativi ai intensității emoțiilor.

Având în vedere că, dintre cele trei măsurători diferite ale experienței de cititor, doar cea mai lungă perioadă de timp în care au citit poezie a fost un predictor semnificativ al intensității emoțiilor în pasul 3 al regresiei, în analizele ulterioare de moderare și mediere, doar această măsurătoare a fost utilizată drept predictor. Mai departe, ne vom referi la această măsurătoare, mai succinct, prin „experiența de cititor”.

3.1.3.2. Sunt trăsăturile dispoziționale moderatorii în relația dintre experiența de cititor și emoțiile induse de poezie?

Următorul obiectiv a fost să investigăm efectele interacțiunilor între experiența de cititor și trăsăturile dispoziționale asupra emoțiilor. Analizele de moderare nu au relevat niciun efect de interacțiune semnificativ între experiența de citire și empatia TEQ, imageria vizuală VVIQ, imageria de mișcare VMIQ, intensitatea imageriei sonore BAIS-V, controlul imageriei sonore BAIS-C sau predispoziția pentru fantazare FQ-IF asupra intensității emoțiilor, controlând pentru toți ceilalți predictori adăugați în pașii analizei de regresie (sex, vârstă, educație, ocupație, experiență de citire, trăsături dispoziționale, scoruri PANAS, tipuri de poezii, timpul total petrecut citind, întreruperi, familiaritatea cu poeziile și reglarea emoțională).

3.1.3.3. Prin ce mecanisme prezice experiența de cititor emoțiile induse de poezie?

Obiectivul final a fost să investigăm mecanismele care stau la baza emoțiilor induse de poezie. O analiză de mediere cu experiența de cititor drept predictor și intensitatea emoțiilor drept criteriu a relevat efecte indirecte semnificative pentru empatia legată de poezie ($B = 2.00$, CI [1.08, 3.07]), imageria vizuală ($B = 0.58$, CI [.18, 1.10]) și imagerie sonoră pentru cuvinte ($B = 0.42$, CI [.07, 0.91]), dar nu pentru imageria de mișcare legată de poezie și imageria sonoră pentru alte sunete.

Am investigat, de asemenea, dacă trăsăturile dispoziționale ar putea potența anumite efecte. Analizele de mediere moderată au fost realizate separat pentru fiecare mediator, folosindu-se trăsătura omoloagă ca moderator. Singurele modele semnificative au fost găsite pentru imageria sonoră pentru cuvinte, cu intensitatea imageriei sonore ca trăsătură BAIS-V și controlul imageriei sonore ca trăsătură BAIS-C drept moderatori în relația dintre experiența de cititor și imageria sonoră pentru cuvinte. Relația dintre experiența de cititor și imageria sonoră pentru cuvinte a fost semnificativ mai puternică pentru participanții cu scoruri ridicate ($B = 2.39$, CI [1.25, 3.68]) și medii ($B = 1.26$, CI [.52, 2.11]) ale vivacității imageriei sonore BAIS-V, dar nu a fost semnificativă pentru participanții cu scoruri scăzute ale vivacității. În mod similar, a fost semnificativ mai puternică pentru participanții cu scoruri ridicate ($B = 1.97$, CI [.93, 3.01]) și medii ($B = 1.20$, CI [.46, 1.98]) ale controlului imageriei sonore BAIS-C, dar nu a fost semnificativă pentru participanții cu scoruri scăzute pentru control.

3.1.4. Discuții

Acest studiu este primul care identifică caracteristici ale cititorilor care prezic emoțiile induse de poezie și mecanisme subiacente. Participanții care au raportat că au citit poezie pentru o perioadă mai lungă de timp în trecut, care aveau un control mai bun al imageriei sonore și care erau mai predispuși pentru fantazare au simțit emoții mai intense în timp ce

citeau poezie. De asemenea, experiența de cititor a contribuit la intensitatea emoțiilor prin empatia crescută pentru autor și personaje, imagerie vizuală mai vie și imagerie sonoră pentru cuvinte mai vie. În plus, legătura dintre experiența de cititor și imageria sonoră pentru cuvinte a fost mai puternică în cazul participanților cu imageriei sonore ca trăsătură mai intense mai ușor de controlat. Este, de asemenea, primul studiu care arată că poezia induce o gamă largă de emoții: plăcute, negative, estetice și epistemice, și primul care indică faptul că cititorii contribuie activ la creșterea intensității emoțiilor. Studii viitoare ar putea analiza diferite strategii de reglare a emoțiilor: poate că indivizii își modifică emoțiile prin selectarea poeziilor pe care le citesc, modul în care le citesc (de exemplu, sărind peste sau recitind pasaje) și schimbând modul în care evaluează conținutul acestora.

Generalizarea rezultatelor este limitată în trei moduri majore. În primul rând, majoritatea participanților din eșantionul nostru au fost femei, absolvenți de universitate și cititori de poezie. În al doilea rând, nu am controlat caracteristicile textului: rezultatele noastre nu pot fi generalizate pentru diferite genuri de poezie. În al treilea rând, măsurătorile retrospective ale emoțiilor pot fi predispuse la distorsiuni de memorie; studiile viitoare ar trebui să găsească modalități de a măsura emoțiile mai granular, fără a interfera semnificativ cu cititul.

Aceste rezultate au implicații practice: cum ar putea cititorii să utilizeze mecanismele psihologice identificate, empatia și imageria, pentru a crește intensitatea emoțiilor pe care le simt citind la poezie? Datele noastre sugerează că, cu cât oamenii citesc poezie mai mult timp, cu atât vor beneficia mai mult de fiecare dintre aceste mecanisme (adică, vor empatiza mai mult cu personajele și autorul, imaginile lor vizuale și sonore vor fi mai vii). Avem motive întemeiate să presupunem acest lucru, deoarece direcția relației dintre variabilele testate este fundamentată teoretic, dar sunt necesare studii longitudinale pentru a clarifica direcția relațiilor.

Cu scopul final de a înțelege cum apar emoțiile la întâlnirea dintre text și cititor, credem că studii viitoare ar trebui să urmărească clarificarea relațiilor dintre cele două. În mod specific, să examineze dacă empatia legată de poezie, imageria vizuală și imageria sonoră pentru cuvinte sunt, de asemenea, mecanisme în relația dintre anumite caracteristici ale poeziilor și emoții, și dacă trăsăturile dispoziționale modulează aceste relații. De exemplu, unele genuri ar putea angaja empatia mai mult decât imageria, iar consecințele lor emoționale ar putea fi mai puternice pentru cititorii mai empatici. La un nivel mai granular, considerăm că merită, de asemenea, să se examineze dacă unele tehnici poetice cresc efectul acestor mecanisme, cum ar fi dacă metafora crește intensitatea imageriei sau dacă paralelismele sonore (de exemplu, metrul, rima) cresc imageria sonoră.

3.2. STUDIUL 2. Efectele Rimei Asupra Memoriei: Contribuții ale Emoțiilor și Imaginerii Sonore

3.2.1. Introducere

Poezia este mai ușor de reținut decât proza (Rubin, 1995; Tillmann & Jay Dowling, 2007). Multe studii empirice susțin avantajele mnemonice ale poeziei (pentru o sinteză, vezi Blohm et al., 2021; Hanauer, 2001), găsim că aceasta poate proteja împotriva declinului memoriei de suprafață în timp (de exemplu, Tillmann & Jay Dowling, 2007). Pentru a explica acest efect, cercetătorii s-au orientat către ceea ce distinge în mod evident poezia de proză și de vorbirea obișnuită: tipare sistematice de repetare a sunetelor (Hopkins, 1959; Rubin et al., 1997). Repetarea unităților de sunet creează și împlinește așteptări care pot facilita atât encodarea, cât și consolidarea informației.

Rima reprezintă, de obicei, o pereche de cuvinte care se termină similar, dar încep diferit (Fabb, 2022). Pre-rima (engl., „pre-rhyme”), adică cuvântul inițial din perechea de rime, activează anticipativ rima reală, adică cuvântul de închidere din perechea de rime, care, la rândul său, reactivează pre-rima procesată recent (Pilkington, 2014). Trebuie menționat că această viziune incrementală a rimei implică o asimetrie direcțională: Pre-rimele doar activează o cohortă de posibile cuvinte care rimează (amorsare fonologică), în timp ce rimele reale rezonază suplimentar cu un cuvânt procesat recent și cu alte cuvinte asociate, de exemplu, cu întregul vers încheiată la poziția pre-rimei. Această teorie a rezonanței prezice că rima îmbunătățește memoria pentru pre-rime, dar nu pentru rime. Dacă există cu adevărat o astfel de asimetrie direcțională nu a fost, încă, explorat.

În plus, considerăm că răspunsul emoțional este un alt determinant al memoriei pentru poezie. Efectele de amplificare ale intensității emoțiilor au fost găsite pentru o gamă largă de stimuli, inclusiv pentru conținutul verbal: recunoașterea și amintirea cuvintelor s-a

demonstrat că se îmbunătățesc în contextul intensității emoționale mai mari (de exemplu, Kensinger & Corkin, 2003). În general, valența negativă și pozitivă par să aibă efecte comparabile asupra memoriei, dar efectele lor sunt dependente de caracteristicile stimulilor, cum ar fi relevanța personală (Kensinger & Schacter, 2008). Argumentăm, deci, că emoția este de asemenea probabil să contribuie la memorabilitatea versurilor: liniile care induc emoții mai intense ar putea fi amintite mai exact.

Există anumite unele dovezi că efectele mnemonice ale rimei depind și de familiaritatea cititorilor cu formele poetice convenționale. În mod specific, Rubin și colaboratorii săi (1993) au constatat că reamintirea unei balade ar putea fi îmbunătățită prin simpla familiarizare cu structura baladei englezești. Experiența anterioară cu poezie ar putea face rima mai predictibilă și, astfel, ar putea oferi avantaje mnemonice. Acest lucru ridică o întrebare mai generală despre diferențele individuale: În afară de experiența de cititor, există și alte trăsături care oferă astfel de avantaje? Susținem că imageria sonoră este un posibil candidat, deoarece cititul în gând depinde de reprezentările fonologice și imageria sonoră (pentru o sinteză, vezi Blohm et al., 2021; Hubbard, 2010). Eficacitatea rimei ca ajutor mnemonic ar depinde, deci, de capacitatea cititorilor de a genera imagini sonore detaliate și precise ale versurilor pe care le codifică.

3.2.2. Metode

3.2.2.1. Participanți

Un total de 185 de participanți (83.78% femei), cu vârste cuprinse între 18 și 68 de ani ($M = 33.41$, $SD = 12.08$) au completat ambele părți ale studiului.

3.2.2.2. Procedură

Pentru a reduce oboseala participanților, studiul a fost împărțit în două sesiuni de lungime egală, fiecare durând aproximativ 40 de minute și având loc la o săptămână distanță.

În prima parte a studiului, subiecții au completat un set de chestionare online care măsurau caracteristicile cititorilor. În a doua parte a studiului, participanții au completat un experiment online constând dintr-o sarcină de citire cu sarcini ulterioare de evaluare și discriminare.

3.2.2.3. Materiale

Am ales șaisprezece poezii din diverse antologii și le-am modificat selectiv pentru a elimina rima. În acest scop, am înlocuit toate pre-rimele cu un sinonim echivalent prozodic sau, când nu exista un sinonim adecvat, prin inversarea ordinii cuvintelor. Un sinonim a fost considerat adecvat dacă păstra numărul de silabe și accente ale cuvântului original, precum și sensurile propriu și figurat. Acest lucru ne-a permis să izolăm efectele rimei păstrând, în același timp, sensul original al versurilor și menținând alte caracteristici structurale cruciale (de exemplu, metrul) intacte. Proceduri similare au fost utilizate în cercetări anterioare (de exemplu, Menninghaus et al., 2017; Obermeier et al., 2013). Selecția textului a echilibrat schemele de rime (AABB/ABBA; raport = 8:8).

3.2.2.4. Sarcina experimentală

Fiecare participant a citit toate cele 16 poezii, 8 în versiunea originală, cu rimă, și 8 în versiunea modificată, fără rimă. Poeziile au fost distribuite în patru blocuri, echilibrate în funcție de tipul rimei (AABB/ABBA; raport = 2:2) și tipul poeziei (cu rimă vs. fără rimă; raport = 2:2); ordinea blocurilor și ordinea poeziilor în cadrul blocurilor au fost randomizate. După ce au citit o poezie, participanții au indicat dacă le era familiară (da / nu) înainte de experiment. Ulterior, poezia a fost prezentată din nou, iar participanții au evaluat emoțiile pe care le-au simțit citind fiecare vers folosind evaluări continue cu un pas de 0.1 pentru valență (de la 1 - foarte negativ la 5 - foarte pozitiv) și intensitate (de la 1 - intensitate scăzută la 5 - intensitate mare). După fiecare bloc de 4 poezii, participanților li s-a prezentat o serie de 24 de perechi de versuri, fiecare constând dintr-un vers țintă dintr-o poezie anterioară și un fals

plauzibil; participanții au fost rugați să identifice versul țintă pe care tocmai l-au citit în blocul precedent de poezii. Falsurile au fost versiuni modificate ale versurilor țintă care păstrau prosodia și sensul original. Dacă versul era o pre-rimă, falsul era versul omolog din cealaltă versiune disponibilă a poeziei. Dacă versul era o rimă, falsul era creat prin înlocuirea unui cuvânt cu un sinonim. Ordinea perechilor și ordinea versurilor într-o pereche au fost randomizate.

3.2.2.5. Măsurători

3.2.2.5.1. Caracteristici ale cititorilor

Experiența de cititor. Am evaluat trei aspecte diferite ale experienței participanților noștri cu literatura (Pitur & Miu, 2022): cea mai lungă perioadă de timp în care au citit în mod regulat texte literare (niciodată, câteva zile, câteva luni, câțiva ani), vârsta la care au început să citească aceste texte și cât de des au citit literatură în ultimele 6 luni (niciodată, în fiecare săptămână, în fiecare lună, la câteva luni); am pus fiecare dintre aceste întrebări separat pentru poezie, ficțiune și non-ficțiune. De asemenea, am măsurat expunerea la tipar (engl., „print exposure”) ca măsurătoare indirectă a experienței de cititor folosind o versiune adaptată a „Author Recognition Test” (ART; Stanovich & West, 1989). Acest instrument prezintă participanților o listă mixtă de nume de autori reali și falsuri, cerându-le să identifice cât mai mulți autori reali; scorul total reflectă numărul de autori corect identificați, corectat prin penalizări pentru alarme false. Rațiunea din spatele ART este că un interes mai mare pentru lectură ca activitate de timp liber crește șansele de a recunoaște autori (Moore & Gordon, 2015).

Imageria sonoră ca trăsătură. Chestionarul „Bucknell Auditory Imagery Scale” (BAIS; Halpern, 2015) a fost folosit pentru a măsura imageria sonoră ca trăsătură. Acest chestionar

solicită participanților să-și imagineze anumite sunete și să manipuleze în mod conștient aceste imagini sonore, măsurând astfel două aspecte: intensitatea și controlul.

3.2.2.5.2. *Sarcina experimentală*

Evaluarea poeziilor. În analize, am folosit atât evaluării intensității și valenței emoțiilor la nivel de vers, cât și medii ale acestora pentru fiecare poezie. Acuratețea memoriei a fost calculată ca media răspunsurilor corecte per participant. Evaluările familiarității au fost folosite doar pentru a exclude poeziile familiare.

Variabilele textului. Tipul de poezie (fără rimă / cu rimă) și poziția rimei (pre-rimă / rimă) au fost extrase din baza de date de stimuli și utilizate în analize. Poziția versului (indexul versului împărțit la numărul total de versuri din poezie) și timpul de codificare (timpul petrecut în sarcina de memorie împărțit la doi) au fost, de asemenea, calculate și utilizate drept covariate în analize.

3.2.2.6. *Analize statistice*

Am eliminat toate datele de la participanții cu performanțe slabe în sarcina de memorie, care au prezentat semne de neatenție sau nerespectare a instrucțiunilor. De asemenea, am exclus poeziile familiare. Baza de date finală a conținut 28,754 de cazuri (din care 10,418 versuri au fost testate în sarcina de memorie) referitoare la 172 de participanți (90.12% femei), cu vârste între 18 și 68 de ani ($M = 33.55$, $SD = 12.19$). Pentru a investiga efectele rimei și emoției asupra memoriei, datele au fost analizate folosind regresia logistică cu efecte mixte, alegând efecte aleatoare (engl., „random”) pentru subiecți și poezii (Baayen, Davidson, & Bates, 2008). Pentru a investiga efectele caracteristicilor cititorului asupra acurateții memoriei, am analizat datele la nivel de participant folosind o regresie liniară cu efecte mixte. Pentru a testa dacă imageria sonoră ca trăsătură a modulat efectul rimei asupra

acurateții memoriei, am realizat o analiză de moderare în care am testat simultan efectele atât ale vivacității, cât și ale controlului.

3.2.3. Rezultate

3.2.3.2. Efectele rimei asupra intensității emoțiilor și memoriei

Am testat efectele principale și de interacțiune ale tipului de poezie (fără rimă, cu rimă), poziția rimei (pre-rimă / rimă) și intensității emoțiilor asupra răspunsurilor în sarcina de memorie (corect / incorrect). Modelul final (R^2 condițional = .07) a confirmat predicțiile noastre. Efectul tipului de poezie (CI 95% [1.29, 2.23], $OD = 1.70$, $p < .001$) a indicat că participanții au avut performanțe mai bune pentru versurile selectate din poezii cu rimă. Efectul poziției rimei (CI 95% [1.18, 1.87], $OD = 1.47$, $p = .001$) a indicat că memoria lor a fost mai precisă pentru cel de-al doilea membru al perechilor de versuri, indiferent dacă poezia a fost prezentată în versiunea originală (rimate) sau versiunea modificată (fără rimă). Efectul principal al intensității emoțiilor (CI 95% [1.03, 1.17], $OD = 1.10$, $p = .002$) a reflectat un avantaj mnemonic al versurilor care au indus emoții mai intense. Așa cum ne-am așteptat, interacțiunea între tipul de poezie și poziția rimei a fost, de asemenea, semnificativă (CI 95% [.34, .70], $OD = 0.49$, $p = .003$). În poeziile cu rimă, pre-rimele au fost reținute mai precis decât rimele (Pre-rimă - Rimă, $\Delta = .30$, $SD = .07$, $p < .001$), dar tiparul a fost inversat în poeziile fără rimă (Pre-rimă - Rimă, $\Delta = -.40$, $SD = .06$, $p < .001$). Este demn de remarcat faptul că două dintre covariatele incluse, și anume indexul versului și timpul de codificare a versului, au prezis, de asemenea, semnificativ memorabilitatea; versurile care au apărut mai devreme într-o poezie (CI 95% [.97, .99], $B = -.01$, $p = .002$), și versurile care probabil au fost citite mai mult timp (CI 95% [1.24, 1.55], $B = .33$, $p < .001$) au fost reținute mai precis.

Din moment ce studii anterioare au arătat că rima amplifică intensitatea emoțiilor, ne-am așteptat ca intensitatea să medieze relația dintre tipul de poezie și memorabilitate. În

conformitate cu ipoteza noastră, analiza de mediere a relevat un efect total pozitiv al tipului de poezie asupra memorabilității ($B = .061$, CI 95% [.04, .08], $p < .001$), un efect direct pozitiv ($B = .058$, CI 95% [.04, .07], $p < .001$), precum și un efect indirect pozitiv prin intensitatea emoțiilor ($B = .004$, CI 95% [.00, .01], $p < .001$). O mică proporție (6.2%) din efectul total al tipului de poezie asupra memorabilității a fost explicat prin intensitatea emoțiilor.

3.2.3.3. Efectele caracteristicilor cititorilor asupra memoriei

Contrar așteptărilor noastre, acuratețea medie a memoriei participanților nu a fost semnificativ îmbunătățită de niciuna dintre caracteristicile cititorului

3.2.3.4. Analize exploratorii

Deoarece cercetări anterioare au găsit că participanții cu imagerie sonoră ca trăsătură mai ridicată au simțit emoții mai intense citind poezie (Pițur & Miu, 2022), am investigat dacă această caracteristică a cititorului amplifică efectul rimei asupra intensității emoțiilor. În acest scop, am realizat o analiză de moderare cu intensitatea și controlul imageriei sonore ca moderatori simultani. Deși nu am găsit niciun efect de interacțiune, este de remarcat faptul că intensitatea a prezis semnificativ intensitatea emoțiilor ($B = .026$, CI 95% [.14, .38], $p < .001$). Am explorat, de asemenea, dacă valența a mediat efectele rimei asupra memoriei. Analiza de mediere a relevat un efect direct pozitiv ($B = .058$, CI 95% [.04, .07], $p = .012$), precum și un efect indirect pozitiv prin valență ($B = .002$, CI 95% [.00, .00], $p = .012$). O mică proporție (3.5%) din efectul total al rimei asupra memorabilității a fost explicată de valență.

3.2.4. *Discuții*

Rezultatele noastre dezvoltă cercetările anterioare despre ce face poezia memorabilă, oferind dovezi noi pentru un mecanism care explică efectele rimei asupra memoriei: emoția. Datele confirmă nu doar că rima și emoția au avut efecte specifice asupra memorabilității versurilor, ci și că intensitatea și valența au explicat parțial efectul rimei.

Cercetarea de față consolidează, dar și rafinează cunoștințele actuale despre avantajele mnemonice ale rimei. Pe de o parte, în concordanță cu dovezile anterioare (Tillmann & Jay Dowling, 2007), versurile din poeziile originale cu rimă au fost reținute mai precis decât versurile din poeziile modificate fără rimă. Pe de altă parte, rima nu afectat pre-rimele și rimele în mod diferit în ceea ce privește memorabilitatea. Contrar așteptărilor noastre, caracteristicile cititorului nu au influențat direct acuratețea memoriei și nu au modul într-o măsură semnificativă efectele rimei. Cu toate acestea, analizele exploratorii au replicat o asociere descoperită anterior cu emoția (Pițur & Miu, 2022), sugerând o contribuție mai complexă a imageriei sonore.

Constatările studiului ar trebui interpretate ținând cont de câteva limitări importante. În primul rând, eșantionul nostru a fost format în mare parte din femei cu statut socio-economic ridicat, și, prin urmare, sugerăm replicarea acestor constatări într-un eșantion mai echilibrat. În al doilea rând, un set de stimuli mai mare și mai diversificat ar putea îmbunătăți generalizabilitatea rezultatelor. Deși schema de rimă (ABBA vs. ABAB) nu a fost un predictor semnificativ al memorabilității în acest studiu, variind distanța dintre cuvintele care rimează prin includerea mai multor modele de rimă ar putea testa specificitatea constatărilor noastre. Alte variabile confundate ar putea fi legate de manipularea noastră: întrucât am modificat doar pre-rimele, este posibil ca alegerea noastră de sinonime și, mai rar, inversiuni să fi afectat memorabilitatea acestor versuri în versiunile fără rimă. În cele din urmă, nu am controlat pentru alte tehnici poetice care ar putea avea efecte mnemonice, cum ar fi aliterația

sau metrul (Blohm et al., 2021). Studiile viitoare ar trebui să abordeze aceste probleme prin modificarea atât a pre-rimelor, cât și a rimelor.

3.3. STUDIUL 3. O Explorare Vers-cu-Vers a Emoțiilor Induse de Poezie

3.3.1. Introducere

Oamenii raportează că citesc poezie deoarece îi face să simtă emoții intense și speciale (Pițur & Miu, 2022). Cu toate acestea, se știe puțin despre dinamica acestor emoții: participanții sunt adesea rugați să ofere evaluări afective care rezumă mai degrabă decât descriu răspunsurile lor emoționale în timpul citirii sau ascultării poeziei (Menninghaus et al., 2017; Obermeier et al., 2013; Pițur & Miu, 2022). Există câteva motive să credem că emoțiile variază moment-cu-moment atunci când citim poezie, la fel cum ar face-o în orice interacțiuni sociale care necesită comunicare.

În primul rând, variabilitatea este inerentă comunicării. Putem experimenta emoții diferite, uneori chiar contradictorii, pe măsură ce înțelegerea limbajului se desfășoară. „Affective Language Comprehension Model” (ALC; Van Berkum, 2018, 2020) argumentează că o singură afirmație poate genera schimbări afective la mai multe niveluri, pe măsură ce evaluăm ceea ce ni se spune (de exemplu, situația despre care vorbește vorbitorul) și starea internă a vorbitorului (ce gândește și simte, și ce vrea ca eu să gândesc și să simt?). Fiecare nouă afirmație are potențialul de a schimba aceste evaluări și, în consecință, răspunsurile emoționale asociate. Acest lucru este valabil atât pentru limbajul verbal, cât și pentru cel scris. În al doilea rând, cititorii înșiși contribuie la această variabilitate. Deși autorul are un control considerabil asupra momentului și naturii emoțiilor cititorului prin faptul că alege ce să spună și când să spună, cititorii diferă în experiența și abilitățile lor; acest lucru îi face mai mult sau mai puțin susceptibili să simtă ceea ce autorul intenționa ca ei să simtă. Obermeier et al. (2013) au găsit că eliminarea rimei, păstrând sensul intact, a avut efecte asupra emoțiilor: cele generate de versiunile originale, cu rimă, ale catrenelor din baladele germane au fost mai intense și mai pozitive decât cele generate de versiunile modificate, fără rimă.

Menninghaus et al. (2017) au modificat întregi poezii în loc de strofe izolate cu rezultate similare. Aceste rezultate confirmă că paralelismele sonore au un impact asupra emoțiilor generate de poezie într-un sens general (Johnson-Laird & Oatley, 2022), dar ridică întrebări despre traiectoria temporală. De exemplu, dacă acest lucru este rezultatul unor efecte sistematice (comparabile de fiecare dată când apar) sau mai degrabă cumulative (cresc cu fiecare apariție) la nivel de vers.

În al doilea rând, cititorii înșiși contribuie la această variabilitate. Deși autorul are un control considerabil asupra momentului și naturii emoțiilor cititorului, prin faptul că alege ceea ce spune și când, cititorii diferă în experiența și abilitățile lor; acest lucru îi face mai mult sau mai puțin susceptibili să simtă ceea ce autorul intenționa ca ei să simtă. Rezultatele lecturii pot fi influențate de experiențele anterioare ale individului cu literatura și de trăsăturile dispoziționale ale acestuia (Hanauer, 2001). Mai multe studii au constatat că acest lucru este valabil pentru măsurile globale ale emoțiilor generate de poezie. Participanții care au citit mai mult în trecut raportează emoții mai intense în timpul citirii poeziei printr-o empatie mai mare pentru autori și personaje și imagini mentale mai vii (Pițur & Miu, 2022). În plus, cei care au o capacitate generală mai bună de a-și imagina sunete și de a „auzi” cuvintele pe care le citesc în mintea lor, raportează, de asemenea, emoții mai intense când citesc poezie (Pițur & Miu, 2022). O explicație plauzibilă, dar încă neverificată, implică interacțiuni cu caracteristicile textului: dacă indivizii cu imagerie ca trăsătură mai bună traduc mai precis informații ortografice în informații fonologice, acest lucru ar putea să îi facă mai susceptibili la efectele emoționale ale paralelismelor sonore (de exemplu, rima). În afară de experiența de cititor și imageria sonoră ca trăsătură, personalitatea ar putea, de asemenea, să joace un rol important în emoțiile generate de poezie. Deschiderea spre experiențe a fost asociată în mod repetat cu emoții mai intense pentru stimuli estetici (McCrae, 2007; Silvia et

al., 2015), cum ar fi muzica, cu care poezia ar putea împărtăși parțial mecanisme de generare a emoțiilor (Johnson-Laird & Oatley, 2022).

În concluzie, atunci când emoțiile variază în timpul înțelegerii limbajului, atât caracteristicile mesajului (de exemplu, poezia), cât și ale receptorului (de exemplu, cititorul) pot contribui la această variabilitate. Studiul de față este primul care examinează dinamica emoțiilor generate de poezie folosind măsurători subiective, la nivel de vers. Am urmărit să examinăm variabilitatea intensității și valenței emoțiilor în cadrul poeziei și în ce măsură caracteristicile textului (de exemplu, rima) și caracteristicile cititorului (de exemplu, experiența de cititor, imageria sonoră ca trăsătură, personalitatea) explică această variabilitate. Un obiectiv secundar a fost explorarea legăturilor dintre măsurătorile granulare (de exemplu, la nivel de vers) ale emoției și măsurătorile globale (de exemplu, la nivel de poezie) ale preferințelor estetice.

3.3.2. Metode

3.3.2.1. Participanți

Un total de 185 de participanți (83.78% femei), cu vârste cuprinse între 18 și 68 de ani ($M = 33.41$, $SD = 12.08$) au completat studiul și au fost incluși în analizele finale.

3.3.2.2. Procedură

Studiul a fost împărțit în două sesiuni de lungime egală pentru a reduce oboseala participanților. Mai întâi, subiecții au completat un set de chestionare online care măsurau caracteristicile cititorilor: sex, vârstă, statut socio-economic, experiență de cititor și imagerie sonoră ca trăsătură. Ulterior, au completat un experiment online constând într-o sarcină de citire în ritm propriu și o sarcină ulterioară de evaluare în care am măsurat emoțiile generate de poezie și măsura în care le-a plăcut fiecare poezie.

3.3.2.3. Materiale

Şaisprezece poezii au fost selectate din diverse antologii. Am eliminat rimele urmând o procedură similară cu Menninghaus et al. (2017) şi Obermeier et al. (Obermeier et al., 2013). Am înlocuit pre-rimele cu un sinonim echivalent prozodic şi semantic (adică, acelaşi număr de silabe, accente similare, semnificaţii denotative şi conotative similare ale cuvântului original). Când nu exista un sinonim adecvat, am inversat ordinea cuvintelor în vers. Această manipulare ne-a permis să izolăm efectele rimei păstrând toate celelalte caracteristici structurale (de exemplu, metrul) şi sensul original al versurilor intacte. Textele selectate au urmat două scheme de rime în mod echilibrat (AABB/ABBA; raport = 8:8).

3.3.2.4. Sarcina experimentală

Cele şaisprezece poezii au fost prezentate în patru blocuri, echilibrate în funcţie de schema rimei (AABB/ABBA; raport = 2/2) şi tipul de poezie (versiuni originale cu rimă vs. versiuni modificate fără rimă; raport = 2/2). După citirea unei poezii, participanţii au indicat cât de mult le-a plăcut (1 – deloc, 5 – foarte mult). Ulterior, poezia a fost prezentată a doua oară, iar participanţii au evaluat emoţiile pe care le-au simţit citind fiecare vers folosind evaluări continue pentru valenţa (1- foarte negativ, 5 – foarte pozitiv) şi intensitatea emoţiilor (1 – scăzut, 5- ridicat). Ordinea blocurilor şi ordinea poeziilor în cadrul blocurilor au fost randomizate.

3.3.2.5. Măsurători

3.3.2.5.1. Caracteristici ale cititorilor

Experienţa de cititor. Trei aspecte ale experienţei participanţilor noştri cu literatura (Pitur & Miu, 2022) au fost evaluate: cea mai lungă perioadă de timp în care au citit (niciodată, câteva zile, câteva luni, câţiva ani), vârsta la care au început să citească şi cât de des au citit în

ultimele 6 luni (niciodată, în fiecare săptămână, în fiecare lună, la câteva luni). Fiecare dintre aceste întrebări a fost pusă separat despre poezie, ficțiune și non-ficțiune. De asemenea, am măsurat expunerea la tipar folosind versiunea noastră recent adaptată a „Author Recognition Test” (ART; Stanovich & West, 1989).

Imageria sonoră ca trăsătură. Scala „Bucknell Auditory Imagery Scale” (BAIS; Halpern, 2015) a fost folosită pentru a evalua imageria sonoră ca trăsătură a participanților. În analize, am folosit separat scorurile pentru fiecare subscală, intensitate și control.

Personalitate. Cinci dimensiuni ale personalității au fost evaluate cu Inventarul Big Five (John et al., 1991). Participanții au citit 44 de afirmații și au raportat în ce măsură fiecare se poate aplica lor înșiși. În analize, am folosit scorurile fiecărei subscale: extraversie, agreabilitate, conștiinciozitate, extraversie și deschidere la experiențe.

3.3.2.5.2. Sarcina experimentală

Evaluările poeziilor. Intensitatea și valența emoțiilor simțite au fost evaluate pentru fiecare vers. Plăcerea a fost măsurată la nivelul fiecărei poezii.

Variabilele textului. Tipul de poezie (cu rimă / fără rimă) și tipul versului (pre-rimă / rimă) au fost extrase din baza de date de stimuli și utilizate în analize. Poziția versului în poezie a fost calculată ca indexul versului împărțit la numărul total de versuri din poezie.

3.3.2.5.3. Analize statistice

Am eliminat toate datele de la participanții care au prezentat semne de neatenție. Baza de date finală a conținut 42,546 de cazuri referitoare la 173 de participanți (90.17% femei), cu vârste între 18 și 68 de ani ($M = 33.52$, $SD = 12.1$). Am analizat datele la nivel de vers și la

nivel de poezie folosind regresii liniare cu efecte mixte, alegând ca efecte aleatoare (engl., „random effects”) subiecți și poezii (vezi Baayen, Davidson, & Bates, 2008).

3.3.3. Rezultate

3.3.3.2. Predictorii ai emoțiilor

Mai întâi, ne-am concentrat pe măsurătorile intensității emoțiilor la nivel de vers. Am folosit o regresie liniară cu efecte mixte, cu subiecți și poezii drept efecte aleatoare. Modelul final (R condițional = .40) a confirmat efectele principale așteptate ale poziției versului ($B = .01, p < .001$), rimei ($B = .05, p < .001$) și imageriei sonore ca trăsătură (BAIS-V; $B = .20, p = .028$) asupra intensității emoțiilor. Efectele experienței de cititor și deschiderea la experiențe nu au fost semnificative. Am găsit, de asemenea, efecte de interacțiune între rimă și tipul de vers ($B = .01, p = .010$) și între rimă și imageria sonoră ca trăsătură ($B = -.01, p = .000$). Interacțiunile sunt descrise în Fig.1 și Fig 2. Am observat un efect potențator al rimei asupra intensității emoțiilor pentru ambele tipuri de versuri (Pre-rime: Fără rimă – Cu rimă, $\Delta = -.08, SD = .02, p < .001$; Rime: Fără rimă – Cu rimă, $\Delta = -.12, SD = .02, p < .001$), dar o diferență mică, semnificativă, între aceste contraste ($\Delta = .04, SD = .02, p = .046$) a sugerat că rimele au beneficiat de acest efect puțin mai mult decât pre-rimele în condiția cu rimă. În plus, contrar așteptărilor noastre, am găsit că efectul rimei asupra intensității emoțiilor a fost mai puternic la cei cu imagerie sonoră ca trăsătură mai scăzută, nu mai ridicată (BAIS-V scăzut: Poezii fără rimă – Poezii cu rimă, $\Delta = -.25, SD = .05, p < .001$; BAIS-V mediu: Poezii fără rimă – Poezii cu rimă, $\Delta = -.10, SD = .01, p < .001$; BAIS-V crescut: Poezii fără rimă – Poezii cu rimă, $\Delta = -.03, SD = .02, p < .001$). Rima a fost semnificativ mai eficientă în creșterea intensității emoțiilor la participanții cu imagerie sonoră ca trăsătură scăzută comparativ cu medie ($\Delta = .15, SD = .04, p < .001$) și cu imagerie sonoră ca trăsătură medie comparativ cu înaltă ($\Delta = .01, SD = .02, p < .001$).

Figura 1. Efecte de Interacțiune ale Tipului de Poezie și ale Tipului de Vers Asupra Intensității Emoțiilor

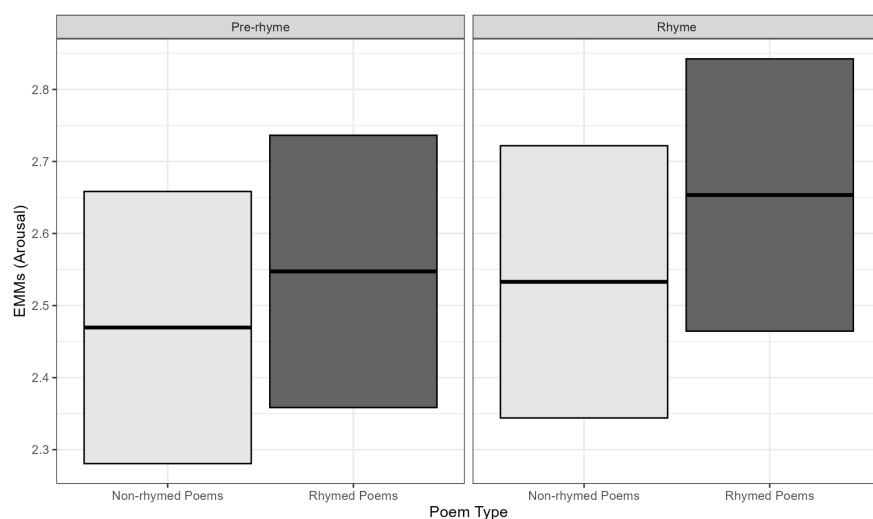
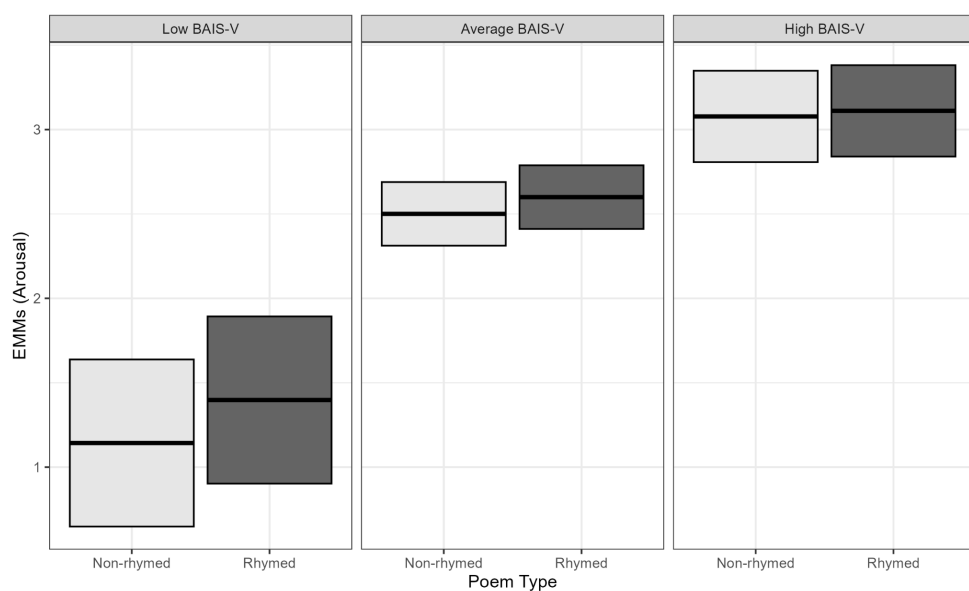

Figura 2. Efecte de Interacțiune ale Imageriei Sonore ca Trăsătură și Tipul Poeziei Asupra Intensității Emoțiilor

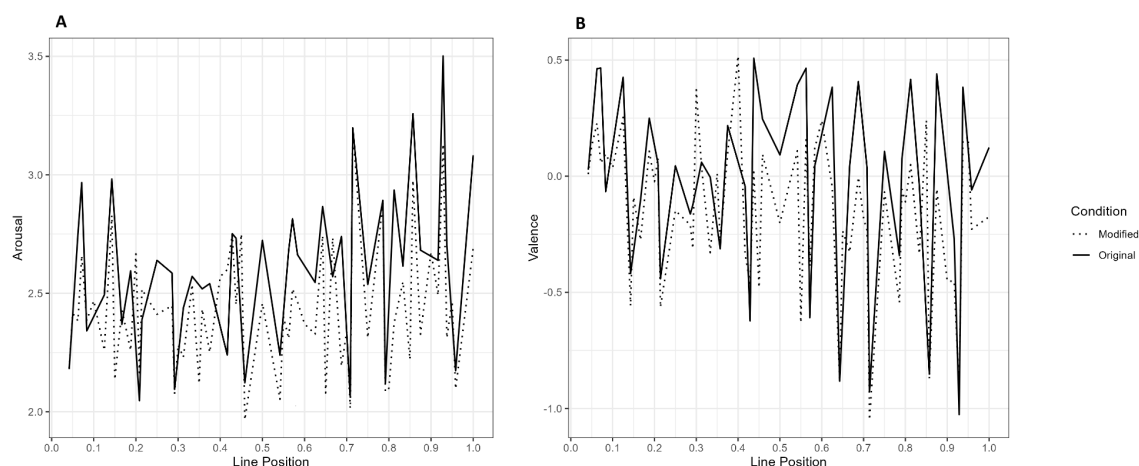
În continuare, ne-am concentrat pe măsurătorile valenței la nivel de vers. Am folosit o regresie liniară cu efecte mixte, cu subiecți și poezii drept efecte aleatoare. Modelul final ($R^2_{\text{condițional}} = .25$) a relevat un efect principal negativ al poziției versului ($B = .01, p < .001$) și

rimei ($B = .07, p < .001$). De asemenea, a relevat un efect pozitiv mic al experienței de cititor, evaluată prin scorul total ART ($B = .002, p < .001$), dar nu și efecte semnificative ale altor caracteristici ale cititorului. Nu s-au găsit efecte de interacțiune între rimă și tipul de vers.

3.3.3.2. *Predictori ai plăcerii*

Un obiectiv secundar a fost investigarea relației dintre măsurile granulare (la nivel de vers) ale emoției și măsurile globale (la nivel de poezie) ale plăcerii. În mod specific, am explorat cum variabilitatea intensității și valenței în cadrul poeziei influențează plăcerea. Am folosit o regresie liniară cu efecte mixte, cu subiecți și poezii drept efecte aleatoare pentru a investiga efectele principale ale intensității și valenței medii, precum și ale variabilității intensității și valenței. Modelul final (R condițional = .61) a explicat 61% din varianța plăcerii, dintre care factorii ficși au reprezentat 41% (R marginal = .41). Acesta a relevat că participanții au preferat poeziile care au generat în general emoții mai intense ($B = .54, p < .001$) și mai pozitive ($B = .33, p < .001$), și poeziile cu un grad mai mare de variabilitate vers-cu-vers a intensității ($B = .13, p < .001$), dar nu și a valenței. În final, am explorat schimbările vers-cu-vers ale intensității și valenței. Ambele au variat într-un mod aparent ciclic de-a lungul poeziilor, alternând între intensitate scăzută și ridicată și valență negativă și pozitivă (vezi Fig. 3).

Figura 3. Intensitatea și Valența Medie Vers-cu-Vers

3.3.4. *Discuții*

Folosind măsurători subiective, la nivel de vers, ale intensității și valenței, studiul de față este primul care descrie dinamica emoțiilor induse de poezie. De asemenea, oferă dovezi noi pentru interacțiuni complexe între caracteristicile textului și ale cititorului, precum și perspective noi asupra preferințelor cititorilor pentru variabilitatea emoțiilor în cadrul poeziilor.

3.3.4.1. Intensitatea emoțiilor

Am constatat o creștere generală mică, dar semnificativă a intensității emoțiilor cu fiecare vers; interpretăm acest lucru ca o posibilă consecință a efectelor cumulative ale paralelismelor sonore, printre alți factori (de exemplu, construirea graduală a ideilor sau scenelor de-a lungul unei poezii). Trebuie să menționăm, totuși, că această creștere nu a fost constantă, ci marcată de vârfuri și scăderi. Studii viitoare ar trebui să clarifice care tehnici poetice ar putea contribui la acest tipar. Folosind măsurători mai granulare ale emoțiilor, am replicat rezultate anterioare (Pițur & Miu, 2022): indivizii cu imagerie sonoră ca trăsătură mai crescută raportează emoții mai intense citind poezie. De asemenea, am explorat dacă acești indivizi sunt mai susceptibili la efectele emoționale ale rimei și am găsit o interacțiune surprinzătoare: ne așteptam ca efectul rimei să fie mai puternic pentru cititorii mai predispuși

să „audă” cuvintele în mintea lor, dar tiparul a fost, de fapt, opus. Rima a fost semnificativ mai eficientă în creșterea intensității emoțiilor la participanții cu imagerie sonoră ca trăsătură scăzută, comparativ cu ceilalți. O posibilă explicație ar putea fi că paralelismele sonore ar putea, de fapt, să ajute cititorii să „audă” cuvintele mai bine în timpul cititului, un efect care ar fi evident mai degrabă într-un grup cu imagerie sonoră scăzută. Studii viitoare ar putea testa această ipoteză prin măsurarea imaginilor sonore evocate în timpul cititului (vezi Pițur & Miu, 2022). Experiența de cititori (evaluată cu întrebări despre experiența cu lectura, obiceiurile de lectură și chestionarul ART) nu a fost un predictor semnificativ al intensității emoțiilor, deși experiența cu literatura a avut un efect mic, pozitiv asupra intensității emoțiilor induse de poezie în alte (Pitur & Miu, 2022). Având în vedere că eșantionul nostru a fost destul de eterogen în termeni de experiență de lectură, acest rezultat nu poate fi pus pe seama unei supra- sau sub-reprezentări a indivizilor pasionați de literatură. Deschiderea la experiențe nu a fost un predictor semnificativ al intensității emoțiilor, sugerând că efecte ale personalității asupra emoțiilor găsite pentru alți stimuli estetici nu pot fi generalizate cu ușurință la alții.

3.3.4.3. Valența emoțiilor

Niciun studiu anterior nu a analizat variația valenței în cadrul unei poezii; am explorat dacă emoțiile au rămas la fel de pozitive sau de negative pe durata citirii poeziilor. Am constatat o scădere generală mică, dar semnificativă a valenței cu fiecare vers: emoțiile au devenit mai negative pe măsură ce poeziile se apropiau de final. Această scădere nu a fost constantă, ci marcată de fluctuații. Participanții au raportat, de asemenea, emoții mai negative citind versuri din poezii cu rimă, contrar rezultatelor lui Menninghaus et al. (2017) și Obermeier et al. (2013). Fără a cunoaște ce emoții discrete au simțit participanții noștri, este dificil să interpretăm aceste rezultate: emoțiile negative ar putea fi legate de conținutul

poeziilor sau legate de proces (de exemplu, plictis sau confuzie). Dacă prima variantă ar fi adevărată pentru participanții noștri, aceasta ar depinde de felul în care am ales stimulii: deși am inclus explicit poezii care abordează teme diferite (dragoste, moarte, natură, identitate, etc.), este posibil să fi inclus mai multe poezii care au indus emoții negative. Acest lucru nu explică, însă, de ce rima a crescut valența negativă, având în vedere că participanții din studiile lui Menninghaus et al. (2017) și Obermeier et al. (2013) au raportat afect mai pozitiv în condiția cu rimă, indiferent de tipul de poezie (tristă sau veselă). Susținem că măsurile noastre vers-cu-vers ale emoției ar fi putut surprinde ceva ce măsurile globale nu au surprins anterior; poate, atunci când sunt întrebați să rezume emoțiile generate de o poezie, participanții sunt înclinați să-și amintească vârfurile pozitive, care în datele noastre au alternat adesea cu evaluări puternic negative. Pe de altă parte, modelul „Distancing-Embracing” (Kraxenberger & Menninghaus, 2017) sugerează că stimuli estetici pot genera concomitent emoții negative și pozitive, ceva ce evaluările bipolare ale valenței nu pot surprinde. Această întrebare poate fi rezolvată doar prin evaluarea progresiei emoțiilor discrete în timpul lecturii și prin clasificarea stimulilor în funcție de tipul de conținut.

participanții cu mai multă experiență de lectură, măsurată cu scorul total ART, au simțit emoții mai pozitive. Poate că indivizii care sunt mai înclinați să se bucure de lectură sunt atrași în mod natural spre a citi mai mult; sau poate că lectura dezvoltă abilități care fac treptat activitatea aceasta mai plăcută pentru individ. Dacă ultima variantă ar fi adevărată, și având în vedere că experiența de lectură nu a fost un predictor semnificativ al intensității emoțiilor, experiența de cititor ar putea schimba calitatea, mai degrabă decât intensitatea emoțiilor induse de poezie.

3.3.4.3. Plăcerea

Participanții au preferat poeziile care, în general, au generat emoții mai intense și mai pozitive, dar și atunci când intensitatea lor a variat mai mult în timpul lecturii. Aceste rezultate indică faptul că dinamica emoțiilor influențează și plăcerea estetică. O abordare discretă a măsurării emoțiilor ar putea oferi mai multe informații despre dacă ceea ce preferă de fapt cititorii este variația în cadrul aceleiași categorii (de exemplu, plăcut, negativ, epistemic, estetic; Schindler et al., 2017). Studiile viitoare ar putea, de asemenea, să analizeze dacă aceste preferințe sunt legate de diferențele individuale în experiența de cititor sau personalitate, sau dacă depind de obiectivele de lectură sau de starea de spirit. Programele de alfabetizare ar putea folosi rezultate din astfel de cercetări pentru a face lectura poeziei o activitate plăcută.

3.3.4.4. Limite

Există câteva limite ale generalizabilității rezultatelor noastre. În primul rând, măsurile emoțiilor au fost retrospective, deși am încercat să reducem posibilele distorsiuni cerând participanților să spună ce au simțit citind fiecare vers imediat după terminarea poeziei. Măsurătorile continue, implementate într-un mod care să nu distragă atenția de la lectură (vezi Wagner et al., 2021), ar fi mai potrivite. În al doilea rând, eșantioane mai echilibrate sunt necesare: majoritatea participanților din studiul nostru au fost de sex feminin și statut socio-economic crescut.

3.4. STUDIUL 4. Emoții Induse de Poezie: Contribuții ale Imaginerii Sonore la Persoane Hipoacuzice

3.4.1. Introducere

Deși s-a demonstrat că limbajul evocă imagini mentale în diferite domenii senzoriale (de exemplu, Johnson et al., 2013) și în ciuda dovezilor convergente că cititul în gând angrenează imagerie vocală complexă (Alexander & Nygaard, 2008; Gunraj & Klin, 2012; Hubbard, 2010), răspunsurile emoționale la literatură sunt rareori examinate în raport cu imageria sonoră. Această omisiune este deosebit de surprinzătoare în cazul poeziei, deoarece una dintre trăsăturile sale definitorii este utilizarea abundentă a asemănărilor și repetițiilor sonore (de exemplu, aliterație, asonanță, consonanță, rimă, metru etc.).

Sunt dovezi recente că imageria sonoră crește intensitatea emoțiilor generate de poezie (Pițur & Miu, 2022). Dacă lipsa stimulării senzoriale ar împiedica dezvoltarea tipică a imaginerii sonore, indivizii hipoacuzici ar putea fi mai puțin susceptibili la efectele emoționale ale poeziei. Scopul principal al acestui studiu a fost investigarea diferențelor în imageria sonoră și emoții generate de poezie între indivizi hipoacuzici și indivizi cu auz normal. În primul rând, ne-am așteptat ca grupul cu deficiențe de auz să raporteze niveluri mai scăzute de imagerie sonoră ca trăsătură și imagini sonore mai puțin vii ale cuvintelor în timpul lecturii. În al doilea rând, ne-am așteptat ca grupul de participanți hipoacuzici să raporteze emoții mai puțin intense în timpul lecturii.

Un obiectiv secundar a fost investigarea unui posibil rol mediator al imaginerii sonore în relația dintre deficitele de auz și intensitatea emoțiilor. În final, am explorat legăturile dintre deficite de auz și alte trăsături dispoziționale (empatie ca trăsătură, imagerie vizuală și mișcare, predispoziția pentru fantazare) și procese psihologice (empatie pentru autor și personaje, intensitatea imageriei vizuale și de mișcării în timpul lecturii) relevante pentru emoțiile generate de poezie (Pițur & Miu, 2022). Am analizat, de asemenea, diferite aspecte

ale pierderii auzului (diagnostic, reabilitare, preferințe de comunicare) pentru a găsi asocieri mai specifice cu intensitatea emoțiilor și cu imageria sonoră.

3.4.2. Metode

3.4.2.1. Participanți

Douăzeci și unu de participanți hipoacuzici au fost recrutați pe baza răspunsurilor lor la întrebări privind diagnosticul; au fost incluși doar indivizii oficial diagnosticați cu hipoacuzie și care au raportat abilități bune de citire și scriere. Douăzeci și unu de indivizi pentru grupul de control, aleși în funcție de sex, vârstă și educație, au fost selectați dintr-un grup mare de participanți sănătoși recrutați. În total, 42 de participanți (85.71% femei), cu vârste cuprinse între 17 și 73 de ani ($M = 34.07$; $SD = 17.63$), au completat studiul online.

3.4.2.2. Procedură

Pentru a reduce oboseala, studiul a fost împărțit în două sesiuni de lungime egală pe care participanții le-au completat în decurs de două săptămâni. Mai întâi, au completat chestionare despre experiența de cititor și trăsăturile dispoziționale (empatia ca trăsătură, imageria vizuală ca trăsătură, imageria de mișcare ca trăsătură, imageria sonoră ca trăsătură, predispoziția pentru fantazare). Apoi, li s-a cerut să petreacă treizeci de minute citind dintr-un set de poezii pus la dispoziție de cercetători. Li s-a spus că pot citi orice poezie, în orice ordine, și li s-a oferit un cuprins interactiv pentru a facilita navigarea prin colecție. Setul a fost creat și folosit într-un studiu anterior pe participanți români (Pițur & Miu, 2022). După sesiunea de lectură, participanții au evaluat retrospectiv intensitatea emoțiilor pe care le-au simțit în timp ce citeau. De asemenea, au răspuns la câteva alte întrebări despre procesele psihologice din timpul lecturii: în ce măsură au empatizat cu autorul și personajele, și în ce măsură au apărut imagini vizuale, imagini motorii, imagini auditive pentru cuvinte și imagini auditive pentru alte sunete. Pentru participanții hipoacuzici, am colectat, de asemenea, date despre

diagnosticul lor, aparatele auditive sau implanturile cohleare și preferințele lor pentru utilizarea limbajului semnelor sau citirea pe buze.

3.4.2.3. Măsurători

3.4.2.3.1. Caracteristici ale cititorilor

Am măsurat **experiența de cititor** întrebând participanții despre istoricul și obiceiurile lor de lectură (Pițur & Miu, 2022). În primul rând, aceștia au indicat ceea ce consideră a fi cea mai lungă perioadă în care au citit poezie din propria inițiativă („niciodată”, „câteva zile”, „câteva luni” sau „câțiva ani”) și vârsta la care a început această perioadă. În al doilea rând, au indicat cât de des au citit poezie în ultimele șase luni („niciodată / aproape niciodată”, „o dată la câteva luni”, „în fiecare lună” și „în fiecare săptămână”).”

Empatia ca trăsătură a fost măsurată prin „Toronto Empathy Questionnaire” (TEQ; Spreng et al., 2009). TEQ include itemi referitori la contagiunea emoțională, înțelegerea emoțiilor, activarea simpatică și altruism.

Imageria vizuală ca trăsătură a fost măsurată prin „Vividness of Visual Imagery Questionnaire” (VVIQ; Marks, 1973). VVIQ prezintă viniete care descriu scene vizuale. Participanții evaluează intensitatea acestor scene pe măsură ce le imaginează.

Imageria de mișcare ca trăsătură a fost măsurată prin versiunea revizuită a „Vividness of Motor Imagery Questionnaire” (VMIQ-2; Roberts et al., 2008). VMIQ solicită participanților să-și imagineze executarea unui set de mișcări dintr-o perspectivă internă (ca și cum ar privi prin propriii ochi), dintr-o perspectivă externă (ca și cum s-ar vedea pe ei înșiși efectuând mișcarea) și să-și imagineze cum se simte efectuarea mișcării.

Imageria sonoră ca trăsătură a fost evaluată prin „Bucknell Auditory Imagery Scale” (BAIS; Halpern, 2015). Itemii BAIS acoperă două aspecte ale imageriei sonore: intensitatea și controlul. Respondenților li se cere să-și imagineze anumite sunete (de exemplu, sunetul

unei ploii ușoare) și să evalueze cât de vii sunt imaginile auditive și cât de ușor este să le schimbe (de exemplu, ploaia se transformă într-o furtună violentă).

3.4.2.3.2. Emoții induse de poezie

Am folosit „Aesthetic Emotions Scale” (AESTHEMOS; Schindler et al., 2017) pentru a evalua răspunsurile emoționale ale participanților la poezii. Participanții au raportat măsura în care au simțit fiecare dintre cele 21 de emoții discrete descrise în chestionar, acoperind patru categorii: emoții estetice, plăcute, epistemice, negative.

3.4.2.3.3. Empatie și imagerie în timpul cititului

Am întrebat participanții despre măsura în care au simțit empatia pentru autori și personaje și cât de vii au fost imaginile lor vizuale, de mișcare, sonore pentru cuvinte și sonore pentru alte sunete în timpul lecturii.

3.4.2.4. Analize Statistice

Am investigat corelații între caracteristicile cititorilor, procesele psihologice în timpul lecturii și emoții, în întregul eșantion. Pentru analizele confirmatorii, am comparat mai întâi caracteristicile cititorilor, procesele psihologice și emoțiile induse de poezie între cele două grupuri folosind teste t cu două eșantioane independente. Apoi, am investigat rolul mediator al imageriei sonore pentru cuvinte în relația dintre deficitul de auz și intensitatea emoțiilor. Pentru analizele exploratorii, am folosit teste t și analize de corelație pentru a investiga legături între pierderea auzului și alte trăsături și procese psihologice ale cititorilor, și între anumite aspecte ale pierderii auzului, emoții și imagerie sonoră.

3.4.3. Rezultate

3.4.3.1. Imagerie Sonoră și Emoții Induse de Poezie

Scopul principal a fost investigarea diferențelor în imageria sonoră și emoțiile induse de poezie între cele două grupuri. Participanții cu deficiențe de auz au raportat niveluri mai scăzute ale imageriei sonore. Aceștia au obținut scoruri semnificativ mai mici la ambele subscale ale imageriei ca trăsătură (BAIS-V: $t(34.92) = 3.69, p < .001$; BAIS-C: $t(29.57) = , p < .001$) decât controalele (BAIS-V: $M = 5.31, SD = 1.09$; BAIS-C: $M = 5.68, SD = .78$). Când au fost întrebați despre imaginile sonore evocate în timpul sesiunii de lectură, au raportat că au auzit cuvintele mai puțin vii în mintea lor ($M = 2.86, SD = 1.74, t(39.34) = 2.92, p = .005$) decât grupul de control ($M = 4.33, SD = 1.53$), dar nu și alte tipuri de sunete ($t(36.80) = 1.76, p = .086$). Contrar așteptărilor, nu am găsit diferențe semnificative în intensitatea emoțiilor induse de poezie între participanții cu deficiențe de auz și cei din grupul de control ($t(37.29) = .56, p = .578$).

Un obiectiv secundar a fost explorarea relațiilor dintre pierderea auzului, imageria sonoră și intensitatea emoțiilor. Deși am găsit o asociere semnificativă, negativă între pierderea auzului și imageria sonoră pentru cuvinte în timpul lecturii ($B = - 1.48, p = .006$), aceasta nu a prezis intensitatea emoțiilor și nu a fost un mediator semnificativ. Contrar ipotezei noastre, imaginile sonore mai slabe ale cuvintelor la persoanele cu deficiențe de auz nu au avut un impact asupra intensității emoțiilor.

3.4.3.2. Analize Exploratorii

Am examinat în continuare alte posibile diferențe privind trăsăturile dispoziționale și mecanismele cognitive între cele două grupuri. Grupul cu deficiențe de auz a raportat niveluri semnificativ mai scăzute de imagerie vizuală ca trăsătură ($t(37.41) = 3.14, p = .003$), comparativ cu grupul de control, și niveluri semnificativ mai scăzute de tendință de a fantezia

($t(38.62) = 2.63, p = .012$). Nu s-au găsit diferențe semnificative în ceea ce privește empatia ca trăsătură și imageria de mișcare ca trăsătură, nici în ceea ce privește procesele de empatie, imageria vizuală sau de mișcare în timpul lecturii.

Analizele de mediere au fost realizate pentru a investiga mecanisme alternative imageriei sonore pentru cuvinte: nici empatia legată de poezie, nici imageria vizuală, nici imageria de mișcare nu au mediat relația dintre pierderea auzului și intensitatea emoțiilor (toate $p > .05$). Este demn de remarcat că, cu excepția imageriei de mișcare ca trăsătură, toate trăsăturile cititorilor au arătat corelații semnificative, moderate și pozitive cu procesele omoloage. În cele din urmă, am explorat posibile legături între aspecte specifice ale pierderii auzului și intensitatea emoțiilor, pe de o parte, și imageria sonoră, pe de altă parte. În primul rând, intensitatea mai scăzută a fost asociată cu adoptarea mai târzie a aparatelor auditive ($\rho = -0.48, p = .040$). În al doilea rând, imageria sonoră mai slabă a fost legată de anumite preferințe de comunicare. Scorurile imageriei sonore ca trăsătură au fost mai scăzute pentru participanții care folosesc limba semnelor în interacțiunile sociale (BAIS-V; $M = 2.08, SD = 1.32, t(4.927) = 2.72, p = .042$) decât pentru cei care nu folosesc limbajul semnelor (BAIS-V; $M = 4.12, SD = 1.47$) și pentru cei cu cel puțin un părinte surd care folosește limba semnelor (BAIS-V: $M = 1.50, SD = .71, t(2.189) = 4.04, p = .048$; BAIS-C: $M = 1.179, SD = 0.25, t(10.085) = 8.91, p < .001$) decât pentru cei fără părinți surzi care folosesc limba semnelor (BAIS-V: $M = 3.96, SD = 1.52$; BAIS-C: $M = 4.28, SD = 1.30$). În timpul lecturii, imageria sonoră pentru cuvinte a fost mai puțin intensă pentru participanții care folosesc cititul pe buze în interacțiunile sociale ($M = 2.35, SD = 1.50, t(8.616) = 4.84, p = .001$) decât pentru cei care nu folosesc cititul pe buze ($M = 5.00, SD = .82$).

3.4.4. Discuții

Studiul de față a investigat dacă persoanele hipoacuzice prezintă imagerie sonoră atipică și simt emoțiile induse de poezie mai puțin intense. Grupul cu deficiențe de auz a raportat

niveluri mai scăzute de imagerie sonoră ca trăsătură și imagerie sonoră pentru cuvinte mai puțin intense în timpul lecturii. Cu toate acestea, emoțiile pe care le-au simțit în timpul lecturii nu au fost semnificativ diferite de cele ale participanților cu auz normal. Nu am găsit mecanisme compensatorii.

Aceste rezultate sunt primele care arată că, în ciuda riscurilor cunoscute asupra dezvoltării limbajului (Duchesne, 2016; Fagan, 2016; Most, 2016), pierderea auzului nu face ca indivizii să fie semnificativ mai puțin receptivi la efectele emoționale ale poeziei. Explorând care caracteristici ale pierderii auzului au fost asociate cu niveluri mai scăzute de imagerie sonoră, am găsit câteva asocieri mici și aparent contradictorii cu preferințele de comunicare. Deoarece majoritatea participanților au raportat că folosesc cititul pe buze și nu limbajul semnelor în viața de zi cu zi, ar fi necesar un eșantion mai eterogen pentru a clarifica relațiile dintre imageria sonoră și cele două. Dacă indiciile vizuale sunt folosite mai mult decât indiciile auditive în cititul pe buze, este posibil ca reprezentările auditive ale cuvintelor să slăbească în timp. Studiile viitoare ar putea investiga dacă anumite abilități sunt afectate de pierderea auzului și impactează imageria sonoră pentru cuvinte.

Există mai multe limite ale generalizabilității rezultatelor noastre. Eșantionul nostru a fost mic și a arătat o eterogenitate scăzută pentru câteva variabile (de exemplu, statut socio-economic, diagnostic, reabilitare, preferințe de comunicare). În al doilea rând, în interesul de a reduce oboseala participanților, nu am controlat timpul petrecut în sarcină, efectele ordinii, sau alegerea poeziilor, toate acestea putând avea consecințe asupra emoțiilor. În al treilea rând, nu am măsurat nicio caracteristică a textului: prin urmare, nu putem estima în ce măsură nivelurile de empatie legată de poezie, imagerie vizuală sau de mișcare au depins de caracteristicile cititorului mai degrabă decât de conținutul poeziilor. În viitor, seturile de stimuli normați care oferă astfel de informații ar fi extrem de valoroase pentru a

separa efectele caracteristicilor textului și cititorului asupra emoțiilor induse de poezie. În cele din urmă, pentru a evita distorsiunile de memorie, măsurarea emoțiilor după fiecare poezie, mai degrabă decât la sfârșitul unei sesiuni de lectură, ar fi preferabilă.

4. DISCUȚII GENERALE

Examinând rolul diferențelor individuale în emoțiile induse de poezie, cele patru studii prezentate în această teză sunt primele care oferă dovezi empirice că imageria sonoră contribuie la intensitatea emoțiilor, atât ca proces cognitiv care apare în timpul cititului (imaginile sonore ale cuvintelor), cât și ca o trăsătură dispozițională. Acestea oferă, de asemenea, noi perspective asupra diversității emoțiilor induse de poezie și dinamica acestora. Rezumăm principalele descoperiri de mai jos.

4.1. Mecanisme și Diferențe Interindividuale

A „auzi” cuvintele mai clar în timpul cititului este asociat cu emoții mai intense. Imageria sonoră pentru cuvinte este unul dintre câteva mecanisme descoperite care stau la baza emoțiilor induse de poezie (de exemplu, empatia față de autor și personaje, imagini vizuale sugerate de text). Rezultatele **Studiului 1** indică faptul că aceste imagini verbale angrenează mecanisme care generează emoții, în conformitate cu Modelul Integrativ. Totuși, **Studiul 4** sugerează că există alte mecanisme, neidentificate, care ar putea compensa pentru imageria redusă: persoanele hipoacuzice au simțit emoții similare cu persoanele cu auz normal, în ciuda imaginilor sonore semnificativ mai slabe.

Cititorii cu imagerie sonoră ca trăsătură mai bună simt emoții mai intense. Participanții care au obținut un scor mai mare la o măsurătoare a imageriei sonore ca trăsătură au raportat o intensitate mai mare a emoțiilor, atât atunci când a fost măsurată global (adică la sfârșitul unei sesiuni de citit; **Studiul 1, Studiul 4**), cât și granular (adică pentru fiecare vers în fiecare poezie; **Studiul 2, Studiul 3**). Explicația cea mai simplă ar fi că indivizii care sunt în general mai predispuși să își imagineze viu sunetele sunt, de asemenea, mai capabili să „audă” cuvintele în mod viu în timpul citirii. Totuși, acest lucru nu este complet susținut de datele noastre, deoarece corelațiile trăsătură-proces ale imageriei sonore au fost modeste. În

plus, în **Studiul 3**, rima a crescut semnificativ intensitate emoțiilor pentru cititorii cu imagerie sonoră mai slabă, în comparație cu cei cu imagerie sonoră mai bună. În mod clar, paralelismele sonore au potențialul de a ajuta cititorii să se angajeze în simulări mentale mai bine decât ar putea dicta abilitățile lor generale.

4.2. Diversitatea Emoțiilor Induse de Poezie

Studiul 1 arată că poezia poate genera o gamă largă de emoții: plăcute, negative, estetice și epistemice. **Studiul 3** arată, în continuare, că intensitatea și valența emoțiilor fluctuează în cadrul poeziilor, urmând tendințe subtile marcate de vârfuri și scăderi abrupte. Atât caracteristicile textului, cât și cele ale cititorului, au explicat o parte din această variație, dar cel mai puternic efect a fost al imageriei sonore ca trăsătură asupra intensității emoțiilor.

4.3. Direcții viitoare

Pe baza rezultatelor prezentate, oferim câteva recomandări pentru cercetări viitoare. (1) Ori de câte ori este posibil, să se măsoare imageria sonoră în timpul cititului. Corelațiile trăsătură-proces au fost doar moderate pentru imageria sonoră în cadrul studiilor noastre, și este posibil ca unele tehnici poetice să ajute cititorii să „audă” cuvintele pe care le citesc peste abilitățile lor generale. (2) Să fie examinate caracteristicile textului și ale cititorului în interacțiune. Chiar și dincolo de modalitatea sonoră, este plauzibil ca tehnicile poetice în general să faciliteze generarea imageriei mentale. Pentru a studia astfel de interacțiuni, totuși, caracteristicile textului trebuie să fie evaluate în mod sistematic. Cercetările asupra prozei oferă unele metode de cuantificare a descrierilor vizuale, sonore sau motorii într-un text (Mak & Willems, 2019, 2021). (3) Să se ia în considerare interacțiunile dintre mecanisme. În conformitate cu Modelul Integrativ, simularea sonoră poate genera emoții prin două căi. Prima este autosuficientă: prozodia poate induce direct emoții prin contagiune emoțională. A doua, totuși, implică interacțiuni: simularea sonoră a „vocii” este integrată în simulările

multimodale ale autorului sau personajelor din poezie, cu efect asupra empatiei, simpatiei sau antipatiei cititorului pentru aceștia. Recomandăm evaluarea mai multor mecanisme ori de câte ori este posibil, pentru a clarifica interacțiunile lor. (4) Să se evalueze și alte dimensiuni ale imageriei sonore. Cititul poate declanșa imagini verbale complexe. Prin urmare, alte dimensiuni ale imageriei sonore ar putea fi relevante și ar trebui investigate, în afară de claritate și control. (5) Interferând cât mai puțin posibil cu lectura textului, să fie evaluate emoții discrete. Nu toate emoțiile ar putea fi legate de conținut (de exemplu, a te simți trist prin empatie cu vocea autorului). Unele ar putea fi legate de procesul lecturii (de exemplu, a te simți plictisit sau confuz cu poezia). Studii viitoare ar trebui să specifice în mod clar care dintre acestea sunt măsurate. (6) Deși măsurătorile granulare ale emoțiilor sunt de dorit, măsurătorile globale sunt, de asemenea, utile. Citirea unei poezii nu este o experiență emoțională lineară: evaluările moment-cu-moment surprind mai precis schimbările afective. Totuși, unul dintre cele mai importante rezultate a fost replicat în studii cu niveluri diferite de granularitate (emoții măsurate global, pentru o sesiune de lectură, și la nivel de vers, pentru fiecare poezie). Acest lucru sugerează că participanții sunt capabili să rezume retrospectiv răspunsurile lor emoționale într-un mod suficient de precis.

4.4. Concluzii

Această linie de cercetare este nouă și concluziile ar trebui trase cu prudență. Rezultatele studiilor prezentate în această teză nu vor face scriitori mai buni sau cititori mai buni. Totuși, ele oferă unele dovezi empirice pentru vechi intuiții despre poezie și emoție, precum și noi descoperiri care, sperăm, vor încuraja alți cercetători să investigheze diferențele individuale. Acestea atrag atenția, în principal, asupra unui aspect trecut cu vederea: cititul în gând nu este o activitate tăcută. Auzi în mintea ta cuvintele, îl auzi pe poet vorbind în numele său sau al altcuiva. Acesta este ceea ce Robert Pinsky descrie ca fiind un act de mare intimitate (1999):

spre deosebire de pictură, muzică sau dans, opera de artă este creată în mintea cititorului. Noi suntem vehiculul poeziei.

BIBLIOGRAFIE

- Abramson, M., & Goldinger, S. D. (1997). What the reader's eye tells the mind's ear: Silent reading activates inner speech. *Perception & Psychophysics*, 59(7), 1059–1068. <https://doi.org/10.3758/BF03205520>
- Alderson-Day, B., Bernini, M., & Fernyhough, C. (2017). Uncharted features and dynamics of reading: Voices, characters, and crossing of experiences. *Consciousness and Cognition*, 49, 98–109. <https://doi.org/10.1016/j.concog.2017.01.003>
- Alexander, J. D., & Nygaard, L. C. (2008). Reading voices and hearing text: Talker-specific auditory imagery in reading. *Journal of Experimental Psychology: Human Perception and Performance*, 34(2), 446–459. <https://doi.org/10.1037/0096-1523.34.2.446>
- Coutinho, E., & Dikken, N. (2013). Psychoacoustic cues to emotion in speech prosody and music. *Cognition & Emotion*, 27(4), 658–684. <https://doi.org/10.1080/02699931.2012.732559>
- Cuff, B. M. P., Brown, S. J., Taylor, L., & Howat, D. J. (2016). Empathy: A Review of the Concept. *Emotion Review*, 8(2), 144–153. <https://doi.org/10.1177/1754073914558466>
- Eerola, T., & Vuoskoski, J. K. (2013). A Review of Music and Emotion Studies: Approaches, Emotion Models, and Stimuli. *Music Perception*, 30(3), 307–340. <https://doi.org/10.1525/mp.2012.30.3.307>
- Filik, R., & Barber, E. (2011). Inner Speech during Silent Reading Reflects the Reader's Regional Accent. *PLoS ONE*, 6(10), e25782. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0025782>
- Gross, J. (2014). Emotion Regulation: Conceptual Foundations. *Handbook of Emotion Regulation*. <https://psycnet.apa.org/record/2007-01392-001>
- Gross, J., Millett, A. L., Bartek, B., Bredell, K. H., & Winegard, B. (2014). Evidence for

- Prosody in Silent Reading. *Reading Research Quarterly*, 49(2), 189–208.
<https://doi.org/10.1002/rrq.67>
- Gunraj, D. N., & Klin, C. M. (2012). Hearing Story Characters' Voices: Auditory Imagery During Reading. *Discourse Processes*, 49(2), 137–153.
<https://doi.org/10.1080/0163853X.2012.657755>
- Hanauer, D. (2001). What we know about reading poetry. *The Psychology and Sociology of Literature*, 35, 107–128.
- Hubbard, T. L. (2010). Auditory imagery: Empirical findings. *Psychological Bulletin*, 136(2), 302–329. <https://doi.org/10.1037/a0018436>
- Hurlburt, R. T., Heavey, C. L., & Kelsey, J. M. (2013). Toward a phenomenology of inner speaking. *Consciousness and Cognition*, 22(4), 1477–1494.
<https://doi.org/10.1016/j.concog.2013.10.003>
- John, O. P., Donahue, E. M., & Kentle, R. L. (1991). Big five inventory. *Journal of Personality and Social Psychology*.
- Johnson, D. R., Cushman, G. K., Borden, L. A., & McCune, M. S. (2013). Potentiating empathic growth: Generating imagery while reading fiction increases empathy and prosocial behavior. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 7(3), 306.
- Johnson-Laird, P. N., & Oatley, K. (2022). How poetry evokes emotions. *Acta Psychologica*, 224, 103506. <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2022.103506>
- Juslin, P. N. (2013). From everyday emotions to aesthetic emotions: Towards a unified theory of musical emotions. *Physics of Life Reviews*, 10(3), 235–266.
<https://doi.org/10.1016/j.plrev.2013.05.008>
- Korba, R. J. (1990). The Rate of Inner Speech. *Perceptual and Motor Skills*, 71(3), 1043–1052. <https://doi.org/10.2466/pms.1990.71.3.1043>
- Kraxenberger, M., & Menninghaus, W. (2017). Affinity for poetry and aesthetic appreciation

- of joyful and sad poems. *Frontiers in Psychology*, 7, 2051.
- Kurby, C. A., Magliano, J. P., & Rapp, D. N. (2009). Those voices in your head: Activation of auditory images during reading. *Cognition*, 112(3), 457–461.
<https://doi.org/10.1016/j.cognition.2009.05.007>
- Leinenger, M. (2014). Phonological coding during reading. *Psychological Bulletin*, 140(6), 1534–1555. <https://doi.org/10.1037/a0037830>
- Magyari, L., Mangen, A., Kuzmičová, A., Jacobs, A. M., & Lüdtke, J. (2020). Eye movements and mental imagery during reading of literary texts with different narrative styles. *Journal of Eye Movement Research*, 13(3), 10.16910/jemr.13.3.3.
<https://doi.org/10.16910/jemr.13.3.3>
- Mak, M., & Willems, R. M. (2019). Mental simulation during literary reading: Individual differences revealed with eye-tracking. *Language, Cognition and Neuroscience*, 34(4), 511–535. <https://doi.org/10.1080/23273798.2018.1552007>
- Mak, M., & Willems, R. M. (2021). Mental Simulation during Literary Reading. In D. Kuiken & A. M. Jacobs (Eds.), *Handbook of Empirical Literary Studies* (pp. 63–84). De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110645958-004>
- Mar, R. A., & Oatley, K. (2008). The Function of Fiction is the Abstraction and Simulation of Social Experience. *Perspectives on Psychological Science*, 3(3), 173–192.
<https://doi.org/10.1111/j.1745-6924.2008.00073.x>
- McCrae, R. R. (2007). Aesthetic Chills as a Universal Marker of Openness to Experience. *Motivation and Emotion*, 31(1), 5–11. <https://doi.org/10.1007/s11031-007-9053-1>
- McNorgan, C. (2012). A meta-analytic review of multisensory imagery identifies the neural correlates of modality-specific and modality-general imagery. *Frontiers in Human Neuroscience*, 6. <https://doi.org/10.3389/fnhum.2012.00285>
- Menninghaus, W., Wagner, V., Wassiliwizky, E., Jacobsen, T., & Knoop, C. A. (2017). The

- emotional and aesthetic powers of parallelistic diction. *Poetics*, 63, 47–59.
- Miu, A. C., & Balteş, F. R. (2012). Empathy manipulation impacts music-induced emotions: A psychophysiological study on opera. *PloS One*, 7(1), e30618.
- Monzel, M., Mitchell, D., Macpherson, F., Pearson, J., & Zeman, A. (2022). Aphantasia, dysikonesia, anauralia: Call for a single term for the lack of mental imagery—Commentary on Dance et al. (2021) and Hinwar and Lambert (2021). *Cortex*, 150, 149–152. <https://doi.org/10.1016/j.cortex.2022.02.002>
- Moors, A., Ellsworth, P. C., Scherer, K. R., & Frijda, N. H. (2013). Appraisal theories of emotion: State of the art and future development. *Emotion Review*, 5(2), 119–124.
- Obermeier, C., Menninghaus, W., Von Koppenfels, M., Raettig, T., Schmidt-Kassow, M., Otterbein, S., & Kotz, S. A. (2013). Aesthetic and emotional effects of meter and rhyme in poetry. *Frontiers in Psychology*, 4, 10.
- Pearson, J., & Kosslyn, S. M. (2015). The heterogeneity of mental representation: Ending the imagery debate. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 112(33), 10089–10092. <https://doi.org/10.1073/pnas.1504933112>
- Pell, M. D., Jaywant, A., Monetta, L., & Kotz, S. A. (2011). Emotional speech processing: Disentangling the effects of prosody and semantic cues. *Cognition and Emotion*, 25(5), 834–853. <https://doi.org/10.1080/02699931.2010.516915>
- Petrone, C., Carbone, F., & Champagne-Lavau, M. (2016). Effects of emotional prosody on skin conductance responses in French. *Speech Prosody 2016*, 425–429. <https://doi.org/10.21437/SpeechProsody.2016-87>
- Pinsky, R. (1999). *The sounds of poetry: A brief guide*. Macmillan.
- Pițur, S., & Miu, A. C. (2022). Poetry-elicited emotions: Reading experience and psychological mechanisms. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, No Pagination Specified-No Pagination Specified. <https://doi.org/10.1037/aca0000525>

- Proverbio, A. M., Tacchini, M., & Jiang, K. (2023). What do you have in mind? ERP markers of visual and auditory imagery. *Brain and Cognition*, 166, 105954.
<https://doi.org/10.1016/j.bandc.2023.105954>
- Schindler, I., Hosoya, G., Menninghaus, W., Beermann, U., Wagner, V., Eid, M., & Scherer, K. R. (2017). Measuring aesthetic emotions: A review of the literature and a new assessment tool. *PLOS ONE*, 12(6), e0178899.
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0178899>
- Silvia, P. J., Fayn, K., Nusbaum, E. C., & Beaty, R. E. (2015). Openness to experience and awe in response to nature and music: Personality and profound aesthetic experiences. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 9(4), 376–384.
<https://doi.org/10.1037/aca0000028>
- Spreng, R. N., McKinnon*, M. C., Mar, R. A., & Levine, B. (2009). The Toronto Empathy Questionnaire: Scale development and initial validation of a factor-analytic solution to multiple empathy measures. *Journal of Personality Assessment*, 91(1), 62–71.
- Starr, G. (2023). “Go and catch a falling star”: Embodiment, Cognition, and Imagery. In *The Routledge Companion to Literature and Art* (pp. 107–121). Routledge.
- Van Berkum, J. J. A. (2018). Language Comprehension, Emotion, and Sociality: Aren’t we missing something? In S.-A. Rueschemeyer & M. G. Gaskell (Eds.), *The Oxford Handbook of Psycholinguistics* (pp. 643–670). Oxford University Press.
<https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780198786825.013.28>
- Van Berkum, J. J. A. (2020). Inclusive affective neurolinguistics. *Language, Cognition and Neuroscience*, 35(7), 871–876. <https://doi.org/10.1080/23273798.2019.1665191>
- Vilhauer, R. P. (2016). Inner reading voices: An overlooked form of inner speech. *Psychosis*, 8(1), 37–47. <https://doi.org/10.1080/17522439.2015.1028972>
- Vilhauer, R. P. (2017). Characteristics of inner reading voices. *Scandinavian Journal of*

Psychology, 58(4), 269–274. <https://doi.org/10.1111/sjop.12368>

Wagner, V., Scharinger, M., Knoop, C. A., & Menninghaus, W. (2021). Effects of continuous self-reporting on aesthetic evaluation and emotional responses. *Poetics*, 85, 101497.

<https://doi.org/10.1016/j.poetic.2020.101497>

Wassiliwizky, E., Koelsch, S., Wagner, V., Jacobsen, T., & Menninghaus, W. (2017). The emotional power of poetry: Neural circuitry, psychophysiology and compositional principles. *Social Cognitive and Affective Neuroscience*, 12(8), 1229–1240.

Zajonc, R. B. (1984). *On the primacy of affect*.